

**PERUSPALVELUKUNTAYHTYMÄ KALLION  
YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA  
VUOSILLE 2015 – 2019**

Päivitys vuodelle 2018

Julkaisupäivä 12.12.2014

Hyväksytty Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallituksessa 12.12.2014, § 133

Päivitetty versio 1.3, hyväksytty 15.12.2017, § 109

## Sisältö

1. Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma.....	4
2. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, yleinen osa .....	5
2.1. Toiminta-alue .....	5
2.2. Valvonnan voimavarat ja tehtävät .....	5
2.3. Valvontakohteet .....	7
2.3.1. Riskinarviointi ja tarkastusten kohdentaminen .....	8
2.3.2. Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastuskertomus, pakkokeinot ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika.....	8
2.3.3. Valvontakohteiden / valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet .....	9
2.3.4. Näytteenottosuunnitelma.....	9
2.4. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu .....	9
2.5. Henkilöstön pätevyyden varmistaminen ja koulutus.....	10
2.6. Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä .....	10
2.7. Laadunhallinta.....	10
2.8. Viestintä .....	11
2.9. Valvonnan maksullisuus .....	11
2.10. Viranomaistehtävien delegoinnit.....	11
2.11. Asiakaspalaute ja toiminnan kehittäminen .....	12
2.12. Toiminta erityistilanteissa .....	12
2.13. Epidemioiden selvittäminen .....	12
2.14. Valvontasuunnitelman hyväksyminen.....	13
2.15. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi .....	13
2.16. Raportointi .....	14
3. Toimialakohtaiset valvontasuunnitelmaosiot .....	14
3.1 ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIVALVONTA.....	14
3.1.1 Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO).....	14
3.1.2 Kunnan valvontasuunnitelma .....	14
3.1.3 Voimavarat .....	15
3.1.3.1 Henkilöresurssit, vastuualueet ja työnjako .....	15
3.1.3.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen .....	16
3.1.4 Tietojärjestelmät.....	16
3.1.5 Viestintä .....	16
3.1.6 Maksut.....	17
3.1.7 Valvonnan toimeenpano.....	17
3.1.7.1 Eläinten terveyden valvonta .....	18
3.1.7.1.1 Eläintautivalmius .....	18
3.1.7.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset sekä eläintaudeista ilmoittaminen .....	18
3.1.7.1.3 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta eläimille .....	18
3.1.7.1.4 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta .....	19
3.1.7.1.5 Muu eläintautivalvonta .....	19
3.1.7.2 Eläinten lääkitsemisen valvonta .....	19
3.1.7.3 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti .....	19
3.1.7.3.1 Sisämarkkinakauppa.....	19
3.1.7.4 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin .....	20
3.1.7.5 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus .....	20
3.1.7.6 Eläinten hyvinvoinnin valvonta.....	20
3.1.7.6.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus .....	20
3.1.7.6.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus .....	21
3.1.7.7 Eläimistä saatavat sivutuotteet .....	21
3.1.7.7.1 Sivutuotteita käyttävät toimijat.....	21
3.1.7.7.2 Sivutuotteiden hautaaminen .....	21
3.1.7.8 Täydentävien ehtojen valvonta.....	22
3.1.8 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen.....	22
3.1.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut .....	22
3.1.8.1.1 Puhelinneuvonta .....	23
3.1.8.1.2 Sairaanhoido .....	23
3.1.8.1.3 Terveystenhoito.....	23
3.1.8.1.4 Eläinten lopetus .....	23
3.1.8.1.5 Todistukset .....	23
3.1.8.1.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto .....	23
3.1.8.2 Yksityinen palvelutarjonta .....	24

3.1.8.3	Kiireellinen eläinlääkäriapu .....	24
3.1.8.4	Saatavuus- ja laatutavoitteet .....	25
3.1.8.5	Toimitilat ja välineresurssit .....	26
3.1.9	Ostopalvelut .....	27
3.1.10	Perustason ylittävät palvelut .....	27
3.1.11	Seuranta, arviointi ja raportointi .....	28
3.1.11.1	Kunnan suunnitelma .....	28
3.1.11.2	Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi .....	28
3.1.11.3	Muu raportointi .....	28
3.1.12	Painopistealuevalvonta .....	29
3	Elintarvikevalvonta .....	29
3.1	Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja suunnittelu .....	29
3.2	Valvontakohteet .....	30
3.3	Valvonnan riskiperusteisuus ja kohteiden tarkastustiheys .....	30
3.4	Valvonnan toimeenpano .....	30
3.4.1	Valvonnan tiedonhallinta .....	30
3.4.2	Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely .....	30
3.4.3	Tarkastukset ja niiden sisältö .....	31
3.4.4	Pakkokeinojen käyttö .....	32
3.4.5	Näytteenottosuunnitelma .....	33
3.5	Valvonnan painopisteet ja projektit vuodelle 2018 .....	33
4	Terveydensuojeluvalvonta .....	33
4.1	Johdanto .....	33
4.2	Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely .....	33
4.3	Suunnitelmallisen valvonnan kohteet .....	34
4.4	Tarkastuksen sisältö .....	34
4.5	Tarkastustiheydet ja tarkastusaika .....	35
4.6	Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tehtävät tarkastukset ja tehtävät .....	36
4.7	Pakkokeinojen käyttö .....	36
4.8	Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen .....	36
4.8.1	Suunnitelmallinen näytteenotto .....	36
4.8.2	Muu näytteenotto .....	37
4.9	Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet (Valvontaohjelma 2015–2019) .....	37
5	Tupakka- ja nikotiinivalvonta .....	38
6.1	Tupakkalain valvonnan tavoitteet .....	38
6.2	Tupakkalain valvonnan sisältö .....	38
6.2.1	Lupamenettely .....	38
6.2.2	Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön .....	38
6.2.3	Tupakkalain mukaiset tarkastukset .....	39
6.2.4	Kiellot ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen .....	39
6.2.4.1	Kiellot .....	39
6.2.4.2	Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen .....	39
6.3	Valvontakohteet .....	40
6.4	Tarkastussuunnitelma .....	40
6.5	Valvonnan painopisteet ja projektit .....	41

## LIITTEET

- 1 Eläinten terveys- ja hyvinvointivalvontasuunnitelma (EHO)v. 2018- 2019  
- 1a EHO:n resurssikartoitus
- 2 Elintarvikelain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018-2019
- 3 Terveydensuojelulain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018–2019
- 4 Tupakkavalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018-2019
- 5 Nikotiinivalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018-2019
- 6 Näytteenottosuunnitelma 2018

# 1. Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon järjestämisvelvollisuudesta on säädetty Kansanterveyslaissa (66/1972). Terveydenhuoltolain (1326/2010) 3 §:n 2-kohdassa määritellään ympäristöterveydenhuollon kuuluvan perusterveydenhuoltoon.

Terveydenhuoltolain 21 §:ssä (9.8.2013/601, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen) määritetään tarkemmin kunnan järjestämisvelvollisuus ympäristöterveydenhuollon osalta: ”Kunnan on järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan, mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetuissa laissa (410/2009) säädetään. Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), tupakkalaissa (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin valvonnan kuuluessa ympäristöterveydenhuollon tehtäviin, kuuluu myös lääkelain tätä valvontaa säätelevä osa noudettaviin säädöksiin.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy.

Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida mm. zoonooseja, epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollon toiminnalla voidaan ehkäistä myös monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi. Erityisesti elintarvikevalvonnan puolella on viime aikoina korostettu neuvovan valmentajan roolia.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmista säädetään ns. valvontaohjelma-asetuksella (VnA 78/2011). Asetuksen mukaan yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa määritellään ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisten yhteiset periaatteet:

- 1) tarkastusten sisällöstä;
- 2) valvontakohdetyyppien riskinarvioinnista ja riskiluokituksesta sekä tarkastustiheydestä;
- 3) tarkastukseen keskimääräisesti käytettävästä ajasta;
- 4) näytteenoton ja valvontaprojektien ohjauksesta;
- 5) kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista; sekä
- 6) raportoinnista.

Yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ovat mukana toimialakohtaiset valvontaohjelmat, joista säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010) määritellyissä ympäristöterveydenhuollon laeissa: terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), tupakkalaissa (693/1976) sekä eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Toimialakohtaiset valvontaohjelmat ovat: Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma, Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ja Suomen elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU). Kukin keskusviranomainen vastaa omien toimialojensa valvontaohjelmista.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva suunnitelma siten, että valvonta on laadukasta ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan suunnitelmassa otetaan huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2015–2019 teemaksi on valittu **valvonnan vaikuttavuus**. Tavoitteena on

- kohdentaa valvontaresurssit riskiperusteisesti ja tehokkaasti,
- kattaa valvonnan kustannukset tehokkaammin valvontakohteilta perittävillä maksuilla
- kehittää ja hyödyntää tietojärjestelmiä
- lisätä valvonnan yleistä näkyvyyttä kaikille kuntalaisille
- ottaa käyttöön aluehallintoviraston kuntiin tekemät arviointi ja ohjauskäynnit.

**Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma laaditaan ottaen huomioon eri lakien mukaiset keskusvirastojen ohjeet ja valvonnan painopistealueet, paikalliset olosuhteet sekä riskinarviointi.**

## **2. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, yleinen osa**

### **2.1. Toiminta-alue**

Valvontayksikön toiminta-alueita ovat Alavieskan kunta, Nivalan kaupunki, Sievin kunta ja Ylivieskan kaupunki. Pinta-alaltaan kuntayhtymä on vain 2 134 km<sup>2</sup> ja alue kompakti kokonaisuus, joten etäisyydet kuntayhtymän alueella ovat kohtuulliset. Toiminta-alueen asukasluku oli 33 705 henkilöä 31.8.2017.

Alue on selkeästi maaseutumainen, isompia väestökeskittymiä ovat Nivalan ja Ylivieskan kaupunkikeskukset. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion kuntayhtymä (yhteistoiminta-alue) on aloittanut toimintansa 1.1.2008.

Toiminta-alueen liikenneyhteydet ovat monipuoliset ja kohtuullisen toimivat. Teiden kunto on päässyt paikoitellen pahoin rapautumaan. Kuntayhtymän alueella on kanta- ja valtatieasoisia maanteitä sekä pohjois-eteläsuunnassa että itä-länsisuunnassa. Ylivieskan kautta kulkee Suomen rataverkoston pohjoinen päärata.

Toiminta-alueella on paljon eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotantoa (valtaosin maidon- ja naudanlihan tuotantoa), mutta elintarvikkeiden jatkojalostusta on vähän. Merkittäviä työllistäjiä ovat yhteiskunnalliset palvelut, kauppa ja pk-teollisuus. Sievin kunnan alueella sijaitsevat alueellisesti tärkeät vedenottamot, ja tukkuvesiyhtiö Vesikolmion kotipaikka on Ylivieska. Talousveden hankinta on hyvin keskitettyä, ja taloudet kuuluvat lähes sataprosenttisesti verkostoveden piiriin. Isoja EU - uimarantoja ei ole, ja vesistöjen vähäisyyden vuoksi muitakin valvottavia rantoja on vähän.

### **2.2. Valvonnan voimavarat ja tehtävät**

Organisatorisesti ympäristöterveydenhuollon tulosalue kuuluu terveydenhuollon toimialueeseen, jota johtaa terveystaloudenjohtaja. Tulosalueen johtajana toimii ympäristöterveydenhuollon johtaja. Ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisena viranomaisena toimii Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö v.2018

	Virkanimike	vastuualue	muuta
Nimet	(ympäristöterveydenhuollon johtaja, terveystieteiden insinööri, eläinlääkäri)	(Hallinto terveyden suojeleminen elintarvikevalvonta tupakkavalvonta, eläinlääkintä)	(Virka- ja vuorotteluva-paat, osa-aikaeläkkeet yms., jotka voidaan ko. henkilön kohdalla ennakoita)
<b>Terveysvalvonta</b>			
Junnikkala Piia	terveystieteiden insinööri	terveysvalvonta	hallinto, varahenkilö
Kurko Heli	terveystieteiden insinööri	terveysvalvonta	
Linna Terhi	terveystieteiden insinööri	terveysvalvonta	
Simunaniemi Riina	terveystieteiden insinööri	terveysvalvonta	vapaalla 02.09.18 saakka, sij. Linda Linna
<b>Eläinlääkintähuolto</b>			
Hannula Kaija	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Ylivieska	
Aittamaa Leena	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Ylivieska	
Lehto Jenni	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Ylivieska	
Rantala Marja	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Ylivieska	
Säilynoja Elisabeth	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Nivala	50 % työaika (50 % Enni Suomio)
Takanen Satu	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Nivala	
Torppa Juha	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Nivala	
Pyykönen Päivi	valvontaeläinlääkäri	viranomaisvalvonta	
Kirsti Säälüoto	eläintenhoitaja	Ylivieska	
<b>Yhteinen</b>			
Rinta-Jouppi Meeri	ympäristöterveydenhuollon johtaja	hallinto, terveystieteiden valvonta	
Sirpa Raudaskoski	osastosihteeri	0,1 htv	laskutukset
<b>Yhteensä käytettävissä</b>			<b>14,1 htv</b>

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon yksikkö täyttää 30.10.2003 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen vaatimuksen, joka edellyttää vähintään 10 henkilötyövuotta, päätoimista johtajaa sekä sitä, että kaikki ympäristöterveydenhuollon toimialat ovat samassa yksikössä.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon yksikössä on kaikkiaan 13 virkaa ja yksi eläintenhoitajan toimi. Lisäksi yksiköllä on käytettävissään 0,1 htv osastosihteerin palveluja.

Virat jakaantuvat seuraavasti: seitsemän (7) praktikkoeläinlääkärin ja neljä (4) terveysinsinöörin virkaa sekä valvontaeläinlääkärin ja ympäristöterveydenhuollon johtajan virka.

Valvontaeläinlääkärin virka on perustettu vuonna 2011. Viran työajasta menee 60 – 70 % valtion toimeksiantotehtävänä hoidettaviin valvontatehtäviin (mm. eläinsuojelu-, eläintauti- ja sivutuotevalvonta) ja 30 - 40 % käytetään elintarvikevalvontaan, perinteisesti maitotilojen tuotantohygieniatarkastuksiin, mutta vuoden 2018 aikana valvontaeläinlääkärille tulee myös laitosvalvontaa.

Ympäristöterveydenhuollolla on kolme toimipistettä: Terveysvalvonnan toimipiste Ylivieskassa (käyntiosoite Tasangontie 21), missä työskentelee neljä terveysinsinööriä, valvontaeläinlääkäri ja ympäristöterveydenhuollon johtaja. Ylivieskassa on hyvin varusteltu neljän (4 htv) eläinlääkärin ja eläintenhoitajan peruseläinlääkintähuollon yhteisvastaanotto (käyntiosoite Katajistentie 2) sekä kolmen (3 htv) eläinlääkärin tuotantoeläinvastaanottopiste Nivalassa (osoite Pajatie 1 C).

Taulukko 2. Käytettävissä olevat henkilötyövuodet ja niiden jakaantuminen eri toiminnoille v. 2018

	Yhteensä käytettävissä htv	Suunnitelmallisen valvonnan tarve htv	Muu tarve htv
Eläinlääkintähuolto	7,85		
Hallinto	0,90		
Koulutus, neuvottelu, suunnittelu,	0,70		
Toimistopalvelut	0,10		
	<b>9,55</b>		
Valtion toimeksiantovalv. elh	0,80	0,20	0,60
Elintarvikevalvonta	1,60	1,45	0,15
Maidontuotantotilat	0,20	0,20	-
Terveysuojeluvalvonta	1,85	0,55	1,30
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0,10	0,05	0,05
<b>VALVONTA yhteensä</b>	<b>4,55</b>	<b>2,45</b>	<b>2,10</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>14,10</b>		

### 2.3. Valvontakohteet

Kuntayhtymän alueella on säännöllisesti valvottavia kohteita seuraavasti (31.08.2017): Elintarvikevalvontakohteita ilman alkutuotannon kohteita on 225 kappaletta.

Maidontuotantotiloja, jotka alkutuotantopaikoista tarkastetaan suunnitelmallisesti elintarvikelain perusteella, on viimeisimmän käytettävissä olevan tiedon mukaan 228 kappaletta. Eviran ohjeen mukaan tavanomaisen maidontuotantotilan (maito toimitetaan lämpökäsiteltäväksi maitoalan laitokseen) tarkastustiheys laskee. Alkutuotannon kohteita on sähköisessä rekisterissä 1 383 kappaletta. Osa peltoviljelytiloista on vielä paperirekisterinä (noin 600 kpl).

Terveydensuojelulain mukaisia säännöllisesti valvottavia kohteita on kuntayhtymän alueella 209 kappaletta.

Tupakka- ja lääkelain (nikotiinivalmisteet) mukaisia valvontakohteita (myyntipaikat) on yhteensä 37 kappaletta, mutta nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiä niistä on vain 22 kohteessa.

Monia kohteita valvotaan toimintojen moninaisuuden vuoksi useamman lain perusteella. Erilaisilla kohteilla on hyvin erilaiset käyntitiheydet, mihin vaikuttavat mm. laki, minkä perusteella valvotaan, toimintaan liittyvät riskit ja toiminnan laajuus. Omavalvonnan toimivuus voi vaikuttaa tarkastus-  
heyttä vähentävästi tai lisäävästi. Eri lakien mukaan tehtäviä tarkastuksia pyritään yhdistämään yhdeksi tarkastukseksi, jolloin myös kustannukset saadaan tarkastuskohteen kannalta kohtuullisemmiksi.

### **2.3.1. Riskinarviointi ja tarkastusten kohdentaminen**

Ympäristöterveydenhuollon valvonta ja tarkastukset voivat olla ennalta suunniteltuja (suunnitelmanmukainen valvonta) tai muita, akuutista tarpeesta nousevia tarkastuksia, joita ei voida ennakoida, mutta niiden tekemiseen on silti varattava aikaa. Tällaisia ovat esimerkiksi terveyshaittaepäilyjen, epidemioiden ja erityistilanteiden selvittämiset sekä hakemusten ja ilmoitusten käsittely. Viranomaistyöhön kuuluu myös neuvontaa ja ohjausta, jota on annettava tarpeen vaatiessa. Eisuunnitelmallisen työn osuus vaihtelee runsaasti eri lakien perusteella tehtävässä valvonnassa. Valtion toimeksiantona tehtävässä valvonnassa (eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta) akuutin valvonnan osuus on suurin, mutta myös terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa on paljon akuuttia valvontaa (mm. asuntojen ja kokoontumistilojen sisäilman terveellisyyteen liittyvät tarkastukset).

Valvontasuunnitelma tehdään riskinarviointiin perustuen. Toimialakohtaisissa ohjelmissa on keskushallintoviranomaisten antamat ohjeet valvontakohteiden riskinarviointiin. Niiden pohjalta tehtyä arviointia täydennetään omien valvontakokemusten perusteella. Suunnitelmallisen valvonnan työsuunnitelma laaditaan suhteuttamalla käytettävät resurssit valvontatarpeeseen.

Tekemättä jääneitä valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia voidaan tehdä seuraavana vuonna.

### **2.3.2. Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastuskertomus, pakkokeinot ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika**

Ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän valvonnan toimeenpanossa tarkastustoiminta on oleellinen osa selvittäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta.

Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastukset voivat sisältää näytteiden ottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi sekä turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Tarkastuksella voidaan tehdä useamman lain mukaista valvontaa.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Kaikkien lakien mukaisiin tarkastuksiin kuuluvat seuraavat asiat:

- Tarkastuksiin valmistautuminen ja asiakirjoihin perehtyminen:
  - valvontakohdetta koskevat asiapaperit ja mahdolliset lupaehdot
  - mahdolliset valvontakohteelle annetut aikaisemmat huomautukset ja määräykset
  - mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen tulleet valitukset tms.
  - valvontakohteesta otettujen viranomaisnäytteiden tutkimustulokset



- Tarkastus
  - harjoitettavien toimintojen tarkastus: onko toiminta luvan tai ilmoituksen mukaista
  - tilojen tarkastus: tilojen, laitteiden ja välineiden kunnan ja puhtauden havainnointi
  - toimintatapojen tarkastus: henkilökunnan työskentelytavat / mahdolliset riskit
  - henkilökuntaa koskevien vaatimusten toteutuminen (mm. osaamistodistukset ja terveydentilan selvitykset)
- Tarkastuskertomuksen laatiminen ja keskitettyyn järjestelmään siirtäminen:
  - mahdolliset tarkastuksessa apuna käytettävät tarkastuslomakkeet

Jokaisesta tarkastuksesta laadittavaan tarkastuskertomukseen merkitään valvonnan tarkoitus, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määräajat sekä perittävän tarkastusmaksun peruste. Lisäksi kirjaan tarkastusajankohta, tarkastuksen suorittaja ja läsnäolijat. Tarkastuskertomus toimitetaan aina tarkastuskohteeseen. Mikäli tarkastuksessa todetaan huomautettavaa, neuvottelu toimijan kanssa pyritään käymään välittömästi.

Toimijalle voidaan antaa toimenpidemääräyksiä, joihin sisältyy asianomaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia aiheuttava pakkokeino, jolloin kuuleminen tehdään joko määräysten antamisen yhteydessä ja toimitetaan jälkeenpäin.

Tarkastusaikaan lasketaan valmistautuminen tarkastukseen, varsinainen tarkastusaika sekä tarkastuskertomuksen laatimiseen kulunut aika. Matka-aikaa ei huomioida varsinaisena tarkastukseen kuuluvana aikana, paitsi valtion toimeksiantotehtävissä. Matkoista aiheutuneet kustannukset huomioidaan työtunnin hintaa laskettaessa.

### **2.3.3. Valvontakohteiden / valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet**

Tämän suunnitelman toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on liikkeelle lähdetty keskusvirastojen ohjeissa annetuista keskimääräisistä tarkastustiheyksistä eri valvontakohde- tyypeille.

Kohdekohtainen tarkastustiheys määräytyy kohteen tosiasiallisten riskien perusteella. Hyvin toimiva omavalvonta, laadunvalvonta tai käyttötarkkailu sekä hyvin toimiva kiinteistöhuolto, hyvä turvallisuuskulttuuri ja johtaminen pienentävät riskiä ja tätä kautta suunnitelmallisen valvonnan tarvetta. Toisaalta toimijan laiminlyönnit tai toistuvat valitukset voivat olla peruste nostaa tarkastustiheyttä. Elintarvikevalvonnan suunnittelussa on sovellettu Eviran uusinta ohjeistusta.

### **2.3.4. Näytteenottosuunnitelma**

Toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin on kirjattu näytteenoton periaatteet. Kaikki suunnitelmanmukaiset näytteenotot on kerätty yhteiseen näytteenottosuunnitelmaan (liite 5). Näytteenottosuunnitelmaan kirjattujen näytteiden kustannukset kohdistuvat toiminnanharjoittajille. Myös suunnitelmiin liittyvien näytteenottoprojektien kriteereillä otettujen näytteiden tutkimuskulut kohdistuvat toimijoille.

Lisäksi yksikön talousarviossa on varauduttu erityistilanteisiin liittyvään näytteenottoon ja laboratoriotutkimuksiin, esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämisessä, joiden näytteenottotarvetta ei ole mahdollista suunnitella etukäteen.

## **2.4. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu**

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuolto tukeutuu pääosin SeiLabin laboratorioihin Haapavedellä ja Seinäjoella. Palveluja, joita ko. laboratoriot eivät itse tuota, saadaan niiden kautta alihankintana. Asumisterveyteen liittyvät mikrobiitutkimukset teetetään Työterveyslaitoksen Oulun laboratoriossa (sekä THL:n ympäristömikrobiologian laboratoriossa Kuopiossa).

Laboratorioita ei ole kilpailutettu, koska näytemäärät ovat pieniä eivätkä näytteiden tutkimuskustannukset ylitä kansallista kynnyksarvoa. Näytteiden mahdollisimman helppo ja nopea kuljetus on tärkeä tekijä. Siksi käytetään mahdollisimman lähellä olevia/kuljetuksen järjestäneitä laboratorioita. Tutkimuksiin käytetään vain akkreditoituja laboratorioita. Asumisterveysnäytteiden tutkimuspaikka on valittu paitsi yleisten kriteereiden, myös laboratorion syvällisen osaamisen vuoksi. Tulosten vertailtavuus on parempi, kun tukeudutaan vain yhteen laboratorioon, jonka erityisosaamisaluetta asumisterveysnäytteiden tutkiminen on.

Eurofins Scientific Finland Oy:n laboratoriopalvelujen kanssa (sopimusaikana vielä Maintpartner Oy) on tehty kirjallinen sopimus 20.10.2011 virka-ajan ulkopuolisen palvelun saannista ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta mahdollisten erityistilanteiden yhteydessä. Seilabin kanssa on toistaiseksi vain suullinen sopimus. Kirjallisen sopimuksen tekeminen on vireillä.

## **2.5. Henkilöstön pätevyden varmistaminen ja koulutus**

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollossa varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä, että työntekijöillä on riittävä pätevyys ja asiantuntemus toimenkuvansa mukaisten tehtävien hoitamiseen. Osaaminen perustuu lainsäädännön edellyttämään tutkintoon, perehdytykseen, koulutuspäiviin ja yksikössä tapahtuvaan ajantasaisen tiedon ylläpitämiseen.

Ympäristöterveydenhuollolle on varattu koulutusmäärärahoja terveydenhuollon henkilöstön koulutusperusteiden mukaisesti. Yksikölle on laadittu koulutussuunnitelma, jolla pyritään takaamaan kaikille tasapuoliset mahdollisuudet osallistua maksullisiin koulutuksiin määrärahojen puitteissa. Videokoulutukset ovat parantaneet merkittävästi koulutuksiin osallistumismahdollisuuksia. Ympäristöterveydenhuollolla on mahdollisuus osallistua videokoulutuksiin omissa toimistotiloissa olevilla laitteistoilla. Maksuttomiin koulutuksiin ja aluehallintoviraston työkokouksiin pyritään osallistumaan mahdollisimman laajasti, koska niistä tulee kuluja vain matkakustannusten osalta. Koulutuksiin osallistumista voidaan seurata Personec F ESS – järjestelmän kautta.

## **2.6. Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä**

Terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon alkutuotannon valvonnan (maidontuotantotilojen hygieniatarkastusten osalta) käytössä on Digia -tarkastajaohjelma. Järjestelmän pääkäyttäjät ovat terveysinsinöörit Piia Junnikkala, Heli Kurko ja Terhi Linna. Valvontakohderekisteri on sähköinen. Kaikki tiedossa olevat valvontakohteet on syötetty rekisteriin. Vuoden 2017 aikana rekisteriin on siirretty pääosa alkutuotannon kohteista. Peltoviljelykohteista osa on vielä paperitiedostona.

Tarkastuspöytäkirjat on taltioitu atk-järjestelmään. Tarkastuspöytäkirjoista ovat myös tulostetut versiot ympäristöterveydenhuollon toimistossa.

Valvontalaskutus suoritetaan Digian laskutusohjelmalla.

Vuosina 2018 – 2019 on varauduttu henkisesti ja ajankäytöllisesti uuden ympäristöterveydenhuollon keskitetyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä – VATIn käyttöönottoon. VATI:ssa huomioidaan sähköinen asiointi sekä korvataan käytössä olevat kuntajärjestelmät. Toimintavalmius perustoimintojen osalta VATI:ssa pitäisi olla vuoden 2019 alussa.

## **2.7. Laadunhallinta**

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliassa on laadittu vv. 2015 – 2016 ympäristöterveydenhuollon laadunhallintajärjestelmä yhdessä Ympäristöpalvelut Helmen, Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen ja Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen kanssa. Laadunhallintajärjestelmä koostuu laatukäsikirjasta ja menettelytapaohjeista. Laatukäsikirja on hyväksytty yhtymähallituksessa 19.08.2016, § 70.

Kuntayhtymässä on runsaasti olemassa olevaa laadunhallinta-aineistoa. Laadunhallintajärjestelmän tarkoitus on ohjeistaa toiminnan johtamista, suunnittelua, arviointia ja parantamista asetettujen laatu- tavoitteiden saavuttamiseksi. Laatu- tavoitteet perustuvat organisaation omaan laatu- politiikkaan. Ympäristöterveydenhuolto kuuluu kuntayhtymän yleisen laadunhallintajärjestelmän piiriin soveltu- vin osin.

## 2.8. Viestintä

Viestintään kuuluvat sekä sisäinen että ulkoinen viestintä. Kallion sisäisessä viestinnässä on pääasi- allisena välineenä intranetti. Tiedon kulkua palvelevat myös terveysvalvonnan osastopalaverit ja eläinlääkintähuollon kokoukset, ja ympäristöterveydenhuollon johtajan käynnit eläinlääkärien vas- taanotolle sekä varsinkin eläinlääkintähuollon toimijoihin sähköposti- ja puhelinkontaktit. Pari ker- taa vuodessa kokoonnutaan koko ympäristöterveydenhuollon väen voimin. Tietyn aiheen ympärille rakentuvia palavereja pidetään tarpeen mukaan.

Ulkoiseen viestintään kuuluvat asiakaspalvelu, neuvonta ja opastus sekä tiedottaminen. Jokainen työntekijä on omalta osaltaan vastuussa asiakaspalvelusta, neuvonnasta ja opastuksesta. Neuvontaa ja opastusta annetaan puhelimitse, mutta tärkein osa siitä tapahtuu kuitenkin valvonta- ja sairaus- käyntien (eläinlääkärit) yhteydessä. Ympäristöterveydenhuollon kotisivujen roolia ulkoisessa tie- donjakamisessa kehitetään resurssien mukaan. Yksiköllä on aktiivinen toimintatapa myös lehdistön suuntaan. Informoimme alueen lehtiä säännöllisesti mm. uimavesitulosten osalta. Uutislouonteisissa asioissa vinkkaamme lehdistölle jutuntekomahdollisuudesta. Niin lehdistön kuin alueradioiden haastattelu- ja lausuntopyyntöihin suhtaudumme aina positiivisesti.

Aluehallintoviraston suuntaan pidetään tiiviisti yhteyttä ohjeistusta tai ohjeistusten tarkentamista vaativissa asioissa.

Kuntayhtymän yleinen viestintämalli soveltuu sellaisenaan myös ympäristöterveydenhuollon käyt- töön. Erityistilanneviestintä on osa erityistilannevarautumista. Kuntayhtymän yhteisessä viestintä- ohjeessa on kriisiviestintäosio, mutta ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelmassa on lisäksi tarkennettu ”tiedottaminen erityistilanteissa” – osio.

Ympäristöterveydenhuollon virallisesta tiedottamisesta vastaa ympäristöterveydenhuollon johtaja tai hänen varahenkilönsä:

Meeri Rinta-Jouppi, ympäristöterveydenhuollon johtaja, puh.(08) 419 5026, 044 419 5026,  
e-mail [meeri.rinta-jouppi@kalliopp.fi](mailto:meeri.rinta-jouppi@kalliopp.fi)

Piia Junnikkala (varahenkilö), terveysinsinööri, puh. 044 419 5823  
e-mail [piia.junnikkala@kalliopp.fi](mailto:piia.junnikkala@kalliopp.fi)

## 2.9. Valvonnan maksullisuus

Tämän suunnitelman mukainen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista lukuun ottamatta eläinsuojeluvalvontaa ja osaa tautivalvontaa. Valvontamaksu on arvonnalisäverotonta, koska lasku- tusperuste on viranomaistyö. Lainsäädännön perusteluissa katsotaan valvontamaksuja tarvittavan kattamaan valvonnasta aiheutuneita kustannuksia ja erityisesti parantamaan valvonnan resursointia. Maksut peritään yhtymähallituksen hyväksymän taksan mukaisesti. Taksa on nähtävissä ympäristö- terveydenhuollon toimistossa, Tasangontie 21, Ylivieska ja sähköisesti [www.kalliopp.fi](http://www.kalliopp.fi). Kohde- tyyppikohtaisen tarkastussuunnitelman perusteella voidaan arvioida valvontamaksun suuruus. Ym- päristöterveydenhuollon maksutaksaa päivitetään tarpeen mukaan, pääsääntöisesti kerran vuodessa.

## 2.10. Viranomaistehtävien delegoinnit

Ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisena viranomaisena Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa toimii yhtymähallitus.

Kuntayhtymässä on tehty pitkälle viety viranomaistehtävien delegointi viranhaltijoille valvontatoimenpiteiden joustavaksi ja tarkoituksenmukaiseksi käyttämiseksi. Pääosa delegoinneista on tehty terveysinsinööreille ja ympäristöterveydenhuollon johtajalle. Eläinlääkärien tehtäväksi määrätyt tehtävät on delegoitu ympäristöterveydenhuollon johtajan (tällä hetkellä eläinlääkäri) lisäksi tietyiltä osin valvontaeläinlääkärille ja praktikoille.

Myös pakkokeinojen käyttö on pitkälle delegoitu, jotta toiminta on nopeampaa, joustavampaa ja vaikuttavampaa.

Ympäristöterveydenhuollon asiat ovat hieman epäsuhteessa muihin yhtymähallituksen käsittelemiin kokonaisuuksiin, mutta Peruspalvelukuntayhtymän Kallion organisaatiossa ei ole olemassa vaihtoehtoa olemassa olevalle järjestelylle. Voidaan kysyä, joutuuko yhtymähallitus käsittelemään liian yksityiskohtaisia substanssiasioita, ja toisaalta, riittääkö yhtymähallituksella kiinnostus ympäristöterveydenhuollon yksityiskohtaisiin asioihin suurten kokonaisuuksien rinnalla. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman hyväksymistä ei voida delegoida. Delegoinnit ovat päivitetty edellisen kerran ajan tasalle 24.08.2017, § 67.

### **2.11. Asiakaspalaute ja toiminnan kehittäminen**

Terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon toimipisteissä on käytössä jatkuva asiakaspalautteen kerääminen. Asiakkaiden saatavilla on palautelomakkeita, jotka voidaan palauttaa lukittuun laatikkoon. Ympäristöterveydenhuollon johtaja kerää palautetut lomakkeet ja antaa palautteen työntekijöille. Myös suullisesti tullut palaute pyritään huomioimaan toimintaa kehitettäessä. Käytössä on myös Hai Pro – läheltä piti -tilanteiden raportointiin. Myös työturvallisuuteen liittyvät läheltä piti – tilanteet raportoidaan ko. järjestelmällä.

Valitukset ohjataan ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka käsittelee ne ja antaa palautteen, sekä raportoi ne sovitun mukaisesti toimialajohtajan vetämässä terveyspalvelujen johtoryhmässä.

### **2.12. Toiminta erityistilanteissa**

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet Helmi, Kalajoki, Kallio ja Selänne ovat laatineet vv. 2009- 2010 yhteisen ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelman, jonka nettiversio on osoitteessa <https://www.erytystilannesuunnitelma.fi>. Suunnitelmaa pääsee lukemaan tunnuksilla, jotka ovat kaikilla ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoilla, tietyillä kuntayhtymän varautumisen avainhenkilöillä (kuntayhtymäjohtaja ja kehittämisspäällikkö) ja peruskuntien johtajilla. Suunnitelman sisällöllisestä päivityksestä huolehtivat ympäristöterveydenhuollon henkilöstöjen edustajat jatkuvan päivityksen menettelyllä. Teknisestä päivityksestä vastaa vuodesta 2016 lähtien ympäristöpalvelupäällikkö Harri Heikkilä Ympäristöpalvelut Helmestä. Yksiköt vastaavat yhdessä sivustojen ylläpitämisestä aiheutuvista kustannuksista. Suunnitelmasta on yksikössä tulostettu paperiversio. Erityistilannesuunnitelman pohjalta on vuonna 2012 rakennettu yhteistyössä myös suunnitelma poikkeusoloihin varautumisesta.

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliolla on myös oma valmiusryhmä, jonka jäsenenä on ympäristöterveydenhuollon johtaja.

### **2.13. Epidemioiden selvittäminen**

Valtioneuvoston asetuksen (n:o 1365/2011) mukaan (3 §) kunnan terveysuojeluviranomaisen on yhdessä tartuntatautiin vastustamisesta kunnan alueella vastaavan viranomaisen kanssa sovittava ruokamyrkytys-epidemioiden selvitystyön järjestämisestä. Asetuksen 4 §:n mukaan kunnan terveysuojeluviranomaisen tulee nimetä ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämistä varten työryhmä. Työryhmän koostumus on määritelty.

Kallion peruspalvelukuntayhtymän hallitus on nimennyt 16.8.2013, § 86, hygieniatyöryhmän, jonka koostumus vastaa edellä mainitun asetuksen vaatimuksia, ja jonka tehtävänä on mm. epidemioiden selvittäminen. Hygieniatyöryhmä toimii tarvittaessa myös laajemmin erityistilannetyöryhmänä.

Hygieniatyöryhmä pitää toimintavalmiutta yllä kokoontumalla säännöllisesti 2 - 3 kertaa vuodessa ja lisäksi tarpeen mukaan akuuttitilanteissa. Kokoonkutsujana toimii ympäristöterveydenhuollon johtaja.

STM:n asetuksen (251/2007) 4 §:n vaatimustenmukaisuus sekä muihin tehtäviin liittyvä kelpoisuus työryhmässä saavutetaan seuraavalla kokoonpanolla:

- tartuntataudeista vastaava lääkäri
- johtavaa hoitajaa vastaava palvelupäällikkö
- hygieniahoitaja (Ylivieska)
- Nivalan terveystieteiden edustus, hoitotyö
- ympäristöterveydenhuollon johtaja (lääkintö- ja valvontaeläinlääkärillä)
- terveystieteiden edustus (osallistumisoikeus kaikilla terveystieteillä)
- alueen vesihuollosta vastaavan tahon edustajaksi on kutsuttu tukkuvesiyhtiön Vesikolmion toimitusjohtaja (kattava alueellinen näkemys) ja Ylivieskan vesiosuuskunnan toimitusjohtaja (Ylivieskassa keskusvalvomo)
- asiantuntijaksi tarvittaessa siivousohjelmien vastuuhenkilö
- asiantuntijaksi tarvittaessa jätehuoltoon perehtynyt laitospäällikkö
- asiantuntijoina tarvittaessa työterveyshuoltojohtaja(t)

Varahenkilöinä toimivat jäsenen tehtäviä kulloinkin hoitavat sijaiset tai erikseen nimetyt varahenkilöt. Talousarviossa on varauduttu ennalta arvaamattomasta näytteenotosta ja asiantuntijapalveluista mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin.

#### **2.14. Valvontasuunnitelman hyväksyminen**

Valvontasuunnitelman suunnittelukaudelle ja vuosittaiset päivitykset hyväksyy Peruspalvelu- kuntayhtymä Kallion yhtymähallitus kalenterivuositain. Hyväksytty valvontasuunnitelma toimitetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle hyväksymisvuoden loppuun mennessä VYHA –järjestelmän kautta.

#### **2.15. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi**

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus arvioi tietoonsa saatetun valvontasuunnitelman toteutumisen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat tekijät:

- Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus
  - kaikkien toimialojen valvonnan kattavuuden tarkastelu
  - painopisteiden valvonnan toteutuminen
  - toteutunut ajankäyttö suhteessa suunniteltuun ajankäyttöön (tarkastukset, kohteet)
  - tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrän ja laadun tarkastelua sekä kunnan viranomaisen toimenpiteistä asioiden saattamiseksi määräysten mukaisiksi
- Tarkastusten ja näytteiden määrät suhteessa valvontasuunnitelmaan
  - toteutuneiden tarkastusten lukumäärä
  - näytteiden ja analyysien lukumäärä
  - valvontaprojekteihin osallistuminen
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
  - eri lakien mukaisesta valvonnasta kertyneet maksutulot
  - valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen
- Voimavarojen riittävyys ja yhteistoiminta-alueen toimivuus
  - voimavarojen riittävyys suunnitelmallisen valvonnan toteuttamiseen sekä riittävyys muuhun lakisääteiseen valvontaan (ei-suunnitelman mukainen)
  - paljonko voimavaroja on käytetty suunnitelmalliseen valvontaan ja kuinka paljon muihin tehtäviin

- erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA)
- Toiminnan kehittämistarpeet
  - suunnitelmaa toimenpiteistä, joilla tilannetta voitaisiin parantaa seuraavalla toimikaudella
- Mahdolliset toiminnan tarkastamiset
  - poikkeamat, kehittämiskohteet ja korjaavat toimenpiteet
  - arvio yksikön mahdollisuuksista vastata edellisessä kohdassa todettuihin asioihin

Arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan lisäksi kolme kertaa vuodessa osavuosikatsausten yhteydessä (Maisema – raportointi). Näiden lisäksi strategisten tavoitteiden toteutumista tarkastellaan vuosikertomuksessa.

## 2.16. Raportointi

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallituksen hyväksymä arviointi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisesta ja toimialakohtaiset toteutumaraportit toimitetaan sähköisesti VYHA –raportoinnilla vuosittain seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

## 3. Toimialakohtaiset valvontasuunnitelmaosiot

### 3.1 ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIVALVONTA

#### 3.1.1 Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO)

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran laatiman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä. Tarkoituksena on lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua ohjaamalla valvontasuunnitelmien laatimista aluehallintovirastoissa ja kunnissa. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Ohjelma sisältää lisäksi eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja laatua koskevat yleiset tavoitteet. Ohjelmalla pyritään varmistamaan, että vastuutahot varaavat riittävät henkilö- ym. resurssit valvontatehtäviin ja eläinlääkäripalveluihin koko maassa.

Ohjelmasta säädetään eläinlääkintähuoltolain (Elhl, 765/2009) 8 §:ssä ja valtioneuvoston asetuksessa eläinlääkintähuollosta (1031/2009) 1 §:ssä.

Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa (23/2006), eläintautilaissa (441/2013), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014), sivutuotelaissa (517/2015) ja maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013).

#### 3.1.2 Kunnan valvontasuunnitelma

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista (ElhL 10 §).

Painopistealueet vuosille 2018 -2019 ovat pääosin Eviran ja AVIen suorassa ohjauksessa toteutettavia asioita. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa huolehditaan siitä, että meillä on käytettävissä henkilöresurssia Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ohjaamiin valvontatehtäviin (sikojen ulkonapito kiellon ja hevosten lääkityksen valvonta ja vierasainevalvontanäytteenoton yhteydessä tehtävät pito paikan lääkekirjanpidon tarkastukset).

Tietojärjestelmä Elvi:n käyttöönotossa seurataan valtakunnallista ohjeistusta. Valtakunnallisen painopiste päivituksen mukaan näyttäisi siltä, että käyttöönotto kunnissa siirtyy vuodelle 2019.

### 3.1.3 Voimavarat

#### 3.1.3.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Kunta järjestää alueellaan peruseläinlääkäripalvelut, kiireellisen eläinlääkäriavun sekä elintarvikkeiden turvallisuuden valvonnan ja kunnaneläinlääkärille säädettyjen tehtävien hoidon siten kuin eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) määrätään. Kunnassa näistä tehtävistä huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen elin. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa yhtymähallitus vastaa ko. tehtävistä. Tarvittavien voimavarojen takaamiseksi on kuntayhtymässä tehty resurssitarpeen kartoitus (liite 1).

*Eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoitamista varten kunnassa on oltava tarpeellinen määrä kunnaneläinlääkärin virkoja. Jos kunnassa on useampi kuin yksi kunnaneläinlääkärin virka, kunnan on määrättävä kunnaneläinlääkäreiden keskinäisestä tehtävänjaosta. (ElhL 16 §)*

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa on seitsemän praktikkoeläinlääkärin virkaa, valvontaeläinlääkärin virka sekä eläintenhoitajan toimi. Eläinlääkintähuollon hallinnollisista tehtävistä ja eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevien laitosten elintarvikelain mukaisesta valvonnasta vastaa ympäristöterveydenhuollon johtaja (vuonna 2017) tai muu tehtävään nimettävä henkilö.

**Valvontaeläinlääkäri** suorittaa elintarvikelain mukaiset tuotantotilojen hygieniatarastukset ja vuodesta 2018 lähtien laitosvalvontaa sekä valtion toimeksiantotehtävinä hoidettavat eläintautivalvonta-, eläinsuojelu- ja muut valvontakäynnit. Kuntayhtymällä on valvontaeläinlääkärien yhteistoinnista sopimus Ympäristöpalvelut Helmen, Kalajoen yhteistoiminta-alueen ja Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen kanssa 1.1.2014 lähtien.

**Praktikkoeläinlääkärit** vastaavat peruseläinlääkäripalveluista, kiireellisestä eläinlääkäriavusta ja pääasiallisesti tuotantoeläinten terveydenhuollosta. Yksityiseläinlääkärin tarjoamia tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja on jossain määrin tarjolla kuntayhtymän toiminta-alueella. Valvontaeläinlääkärin lomien ja vapaiden aikana praktikkoeläinlääkärit sijaistavat häntä valtion toimeksiantotehtävänä hoidettavan valvonnan osalta. Tarvittaessa praktikot voivat avustaa valvontaeläinlääkäriä myös muina aikoina. Päivystysaikoina praktikot vastaavat akuuttien eläinsuojelutapausten hoitamisesta.

**Eläintenhoitaja** avustaa eläinlääkäreitä ja tekee laboratoriomäärityksiä, vastaa yleisestä järjestyksestä sekä osaltaan instrumenttihuollosta Ylivieskassa eläinlääkärien yhteisvastaanotolla.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toiminta-alueella toimii kolme yksityistä eläinlääkintäklinikkaa: Savisillan eläinklinikka Ylivieskassa ja Eläinklinikka Nivel Nivalassa tarjoavat lemmikkieläimille ajanvarausperusteisia palveluja arkisin. Päivystystä näillä klinikoilla ei ole. Klinikat on lisäksi suljettuna yrittäjien loma- ja muina vapaa-aikoina.

Nikulan Hevosklinikka Kaustisilta tarjoaa pääasiassa hevosille kohdennettuja palveluja Ylivieskan raviradan klinikkatiloissa. Myöskään heillä ei ole päivystystä. Eläinlääkäripalveluja ei ole saatavissa päivystysaikoina Kallion oman eläinlääkintähuollon ulkopuolisilta toimijoilta, joten kuntayhtymän on vastattava sekä pieneläin- että tuotantoeläinpalvelujen saatavuudesta toiminta-alueellaan.

### 3.1.3.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Eläinlääkäreitä palkattaessa (myös viransijaisiksi) edellytetään laillistamistodistusta tai todistus väliaikaisesta oikeudesta eläinlääkäriammattin harjoittamiseen. Mikäli kirjallista asiakirjaa viransijaisen osalta ei ole vielä käytettävissä, varmistetaan kelpoisuus eläinlääkärirekisterin internet - hakupalvelusta tai puhelimitse Elintarviketurvallisuusvirasto Evirasta.

Mikäli palvelukseen tulee muussa EU/ETA –maassa kuin Suomessa valmistunut eläinlääkäri tai viransijaisuuskelpoisuuden omaava opiskelija, joka ei ole perehtynyt Suomen eläintauti-, eläinsuojelu- tai elintarvikelainsäädäntöön, hän ei osallistu näiden tehtävien hoitamiseen. Pääasiassahan nämä tehtävät hoitaakin valvontaeläinlääkäri ja hänen poissa ollessaan kelpoisuuden omaava praktikkoeläinlääkäri.

Kaikille eläinlääkäreille pyritään mahdollistamaan koulutussuunnitelmalla ja määrärahavaroituksella tarvittava ammatillinen täydennyskoulutus. Videovälitteisen koulutuksen lisääntyminen parantaa mahdollisuuksia osallistua kattavammin koulutuksiin. Koulutuksiin osallistujat jakavat koulutuksessa saatua tietoa kollegoille. Uusille viranhaltijoille / viransijaisille pyritään järjestämään riittävä perehdytys. Kirjalliset perehdytysohjeet ovat vastaanotoilla kaikkien eläinlääkäreiden saatavilla. Lisäksi kuntayhtymässä on aina töissä myös vakinaisia viranhaltijoita, joiden puoleen voi kääntyä. Myös ympäristöterveydenhuollon johtajan eläinlääkärikoulutus mahdollistaa neuvonnan ja tukemisen ongelmatilanteissa.

### 3.1.4 Tietojärjestelmät

Praktikkoeläinlääkäreiden vastaanotot ja valvontaeläinlääkäriin toimisto on liitetty Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ATK- verkkoon. Kaikille eläinlääkäreille ja eläintenhoitajalle annetaan työskenteelyn alkamisen yhteydessä (vakinaiset ja sijaiset) oikeudet verkkoyhteyksiin, intraan, yhteisen ajanvarausjärjestelmään ja sähköpostin käyttöön. Jokaisella työntekijällä on käytössä oma työasema. Praktikkoeläinlääkäreillä on yhteinen ATK-pohjainen ajanvarausjärjestelmä, mutta praktiikkalaitteistot ja ohjelmistot jokainen eläinlääkäri hankkii itse. Valvontaeläinlääkäriillä on kannettava tietokone ja sille telakointiasema toimistossa. Valvontaeläinlääkäriin käytössä on myös Digian tarkastaja -ohjelmisto, jonne kirjataan tuotantotilojen hygieniatarkastukset.

Valvontaeläinlääkäriillä ja praktikoilla on yhteinen ”viranomaissalkku”, johon on pääsy vain eläinlääkäreillä. Tänne tallennetaan viranomaispäätökset eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnasta. Valtakunnallisia tietojärjestelmiä hyödynnetään tarpeen mukaan. Jokainen viranhaltija hankkii itse niihin käyttöoikeudet ja tunnukset.

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliolla on osaava ATK-tukihenkilöstö, joten käytännön ohjausta ja apua saa tarvittaessa.

### 3.1.5 Viestintä

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion tärkein sisäinen viestintäkanava on intra. Kaikilla tulosalueemme työntekijöillä on mahdollisuus sen käyttöön. Kaikilla praktikkoeläinlääkäreillä on sekä kiinteä puhelinverkkoyhteys että kännykkä. Molemmilla vastaanotoilla on keskitetty ajanvaraus- ja päivystyspalvelu. Yhteydenotto on asiakkaille maksutonta sekä normaali ajanvaraus- että päivystysnumeroihin. Valvontaeläinlääkäriillä on käytössään kännykkä. Kaikilla eläinlääkäreillä on työpaikaltaan internetyhteydet esim. Sikavan (sikaloiden terveydenhuoltojärjestelmä) ja Nasevan (nautatilojen terveydenhuoltojärjestelmä) seurantatietojen raportointiin. Praktikot ja valvontaeläinlääkäri voivat olla yhteydessä AVIoon suoraan puhelimitse ja sähköpostitse. Poliisiin virka-apua pyydetessä toimitaan seuraavasti: Virka-apupyynnö toimitetaan aina kirjallisena Oulun poliisin johtokeskukseen faxilla tai sähköpostilla. Kiireellisissä tapauksissa virka-apua pyydetään lisäksi puhelimitse hätäkeskuksesta 112. Ei-kiireellisissä tapauksissa asiasta voi neuvotella tarvittaessa lisäksi vuorossa olevan yleisjohtajan kanssa 029 541 6192.



Kuntayhtymällä on viestintäsuunnitelma. Erityistilanneviestintä tapahtuu erillisen ohjeistuksen mukaan. Ympäristöterveydenhuollon asioiden tiedotusvastaava on ympäristöterveydenhuollon johtaja.

Ympäristöterveydenhuollon tulosalue kuuluu terveystalouden toimialaan ja ympäristöterveydenhuollon johtaja kuuluu toimialan johtoryhmään. Ympäristöterveydenhuollon johtaja on myös kuntayhtymän valmiusryhmän jäsen ja hygieniaryhmän (toimii erityistilannetyöryhmänä) puheenjohtaja. Yhteistoiminta eri viranomaistahoihin toimii tarvittaessa hyvin.

### 3.1.6 Maksut

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus hyväksyy maksutaksan, jota tarkistetaan pääsääntöisesti vuosittain. Vuodelle 2018 tarkistusta ei tehdä. Taksassa määritellään valvontamaksujen suuruus. Taksa pitää sisällään myös klinikkamaksut. Klinikkamaksua kuntayhtymässä peritään vain Ylivieskan yhteisvastaanotolla, joka on varusteltu pieneläinpalveluja varten ja missä toimii myös eläintenhoitaja. Klinikkamaksuissa on käytössä kolmiportainen malli. Luokitteluperusteena on toimenpiteen vaativuus (avustajan tarve) ja muut syyt, lähinnä toimenpiteestä aiheutuva lääkitystarve tai erityiset hygienia- ja turvallisuusvaatimukset sekä kalliiden laitteiden käyttötarve. Myös suoritettavat laboratoriotoimenpiteet on hinnoiteltu taksassa.

Keskitetty yhteydenotto puhelimitse on asiakkaille maksutonta.

Valvontatehtävien hoitamisesta praktikkoeläinlääkäreille maksetaan käytetyn ajan perusteella paikallisen sopimuksen mukaisesti 40 €/h erilliskorvauksena ja lisäksi matkakorvaukset. Myös silloin, jos praktikko joutuu lähtemään valvontaeläinlääkärin avuksi (pyynnöstä), maksetaan korvaus samalla periaatteella.

### 3.1.7 Valvonnan toimeenpano

*Kunnan on huolehdittava eläintautilaissa, eläinsuojelulaissa, eläinten lääkitsemislaissa sekä sivutuotelainsäädännössä kunnaneläinlääkärille säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. (ElhL 15 §)*

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliolla Eläinlääkintähuoltolain (765/2011) 15 §:n mukainen valvonta on eriytetty praktiikasta perustamalla valvontaeläinlääkärin virka. Viran työajasta 30 – 40 % kohdentuu pääosin kuntayhtymän alueen maidontuotantotilojen hygieniataarkastuksiin (EY-asetus N:o 853/2004, eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä, liite III, jakso IX, luvut I ja II) sekä vuodesta 2018 lähtien laitosten valvontaan ja vastaavasti 60 – 70 % valtion toimeksiantotehtäviin.

Valvontaeläinlääkärin vuosilomien ja lyhyiden poistumien aikana sekä akuuteissa tapauksissa virka-ajan ulkopuolella praktikkoeläinlääkärit hoitavat valvontaeläinlääkärille kuuluvia tehtäviä. Praktikkoeläinlääkäreille tehtävistä suoritetaan paikallisen sopimuksen mukainen tuntikorvaushinta ja kilometrikorvaukset.

Valvontaeläinlääkärin toimisto sijaitsee Ylivieskassa terveystalouden toimitilojen yhteydessä (Tasangontie 21). Valvontaeläinlääkärillä on käytettävissä ATK-laitteet ja verkkoyhteydet sekä muut valvonnan kannalta tarpeelliset välineet. Valvontaeläinlääkäri ja muut kunnaneläinlääkärit dokumentoivat suoritteensa lainsäädännön ja mm. aluehallintoviraston (maksutukset) vaatimusten mukaisesti. Dokumentaatiota (voi olla sekä paperidokumentteja että sähköistä tietoa) säilytetään valvontaeläinlääkärin toimistossa. Virkaeläinlääkärin käytössä on yhteinen, sähköinen salkku, jonne sekä valvontaeläinlääkäri että praktikot tallentavat valvontatehtäviin liittyviä dokumentteja tiedonkulun parantamiseksi.

Valvontaeläinlääkäri myös antaa lainsäädännön edellyttämät ilmoitukset Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Valvontasuoritteista hän on raportointivelvollinen Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon johtajalle.

Myös praktikkoeläinlääkärit raportoivat eläntauti-, eläinsuojelu- ja lääkekirjanpidon sekä muista mahdollisista tarkastuksista Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Eläinsuojelutarkastuksista, ja tarpeen mukaan muusta asiasta, tehdään ilmoitus myös poliisille. Lisäksi valtion maksamista suoritteista tehdään ilmoitus ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka kerää valtiolle menevän laskutuksen ja lähettää laskutuskoosteen aluehallintovirastoon. Kaikista eläinlääkinnän suoritteista toimitetaan yhteenveto kolme kertaa vuodessa ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka siirtää tiedot Maisema -raporttiin.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion eläinlääkintähuollon suunnitelmallisen valvonnan suunnitellut tarkastukset on kerätty liitteeseen 1b. Niissä tapauksissa, missä lainsäädäntö sallii harkintaa, valvontaa toteutetaan riskiperusteisena.

### **3.1.7.1 Eläinten terveyden valvonta**

#### **3.1.7.1.1 Eläntautivalmius**

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollolla on suunnitelma toimintojen järjestämisestä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Suunnitelmissa varaudutaan varmistamaan välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoitaminen myös normaalista poikkeavissa tilanteissa.

Eläntauti- ja zoonosivalmiudesta vastaa normaalioloissa virka-aikana pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri toimii myös Pohjois-Suomen aluehallintoviraston valmiuseläinlääkärinä.

#### **3.1.7.1.2 Eläntautiepäilyt ja – tapaukset sekä eläintaudeista ilmoittaminen**

Jokainen kuntayhtymän virkaeläinlääkäri, joka saa tietoonsa tai epäilee lakisääteisesti vastustettavaa eläntautia tai zoonosia, on velvollinen välittömästi ilmoittamaan asiasta läänineläinlääkärille ja/tai valvontaeläinlääkärille. Tietoonsa tulleista eläntautitapauksista valvontaeläinlääkäri ilmoittaa (lainsäädännön mukaisesti) läänineläinlääkärille, asianosaisille kunnaneläinlääkäreille, terveysviranomaisille (zoonosit) ja omalle esimiehelleen. Epäselvissä ja/tai vakavissa eläntautiongelmissa turvaudutaan aluehallintoviraston läänineläinlääkäreihin tai päivystävään läänineläinlääkäriin. Velvoite ilmoittamismenettelyistä ilmoitettavien eläntautien ja erikseen lueteltujen zoonosien osalta on kirjattu maa- ja metsätalousministeriön eläntautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta antamaan asetukseen (1010/2013).

Vastustettavat ja ilmoitettavat eläntaudit on lueteltu lainsäädännön lisäksi Eviran internetsivuilla.

Evira myös ylläpitää julkista rekisteriä vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista.

Kunnaneläinlääkärit / yhteisvastaanotot ilmoittavat keskinäisen sopimuksen mukaisesti kuukausiyhteenvetoon kuntayhtymän alueella epäillyistä tai todetuista eläintaudeista Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon kuukausittain seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä.

#### **3.1.7.1.3 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta eläimille**

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveysvalvonnan vähimmäistasosta. Siipikarjaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan lampaiden ja vuohien maedi-visnan, tarhatujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella on tällä hetkellä terveysturvallisuuden piirissä munintakanaloita, lammastiloja ja satunnaisesti keinosiemennyssonneja tuottavia tiloja. Raakamaidon laajamittainen tilamyynti on myös mahdollinen, mutta tällä hetkellä tiedossa ei ole tällaisia tiloja. Vuonna 2016 Ylivieskassa aloitettiin pienimuotoisesti raakamaidon automaattimyynti tilalta erillisestä myyntitilasta.

Valvonnan toteuttaminen on pääosin valvontaeläinlääkärin vastuulla, mutta muiden kunnaneläinlääkäreiden osallistuminen valvontaan on mahdollista.

#### **3.1.7.1.4 Vesiviljelylaitosten terveysturvallisuus**

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella on tietyillä rapuja kasvattava laitos. Valvontaa suoritetaan riskiperusteisesti Eviran ja AVIn ohjeistuksen mukaisesti. Vuonna 2018 rapulaitokseen ei tehdä suunnitelman mukaista tarkastusta.

Valvova viranhaltija on valvontaeläinlääkäri.

#### **3.1.7.1.5 Muu eläintautivalvonta**

Evira pyytää vuosittain **seurantanäytteiden ottamista** erillisen suunnitelman mukaisesti. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa näistä näytteenotoista vastaa valvontaeläinlääkäri Pohjois-Suomen aluehallintoviraston pyyntöjen mukaisesti. Valvontaeläinlääkärin ohella muut kunnaneläinlääkärit voivat osallistua näytteenottoihin.

**Eläinten keinollisen lisääntymisen valvonnasta** vastaavat valvontaeläinlääkäri ja praktikot kulloinkin kyseessä olevan tarpeen ja ohjeistusten mukaisesti.

**Kyyhkyslakkoja** ei ole kuntayhtymän toiminta-alueella.

#### **3.1.7.2 Eläinten lääkitsemisen valvonta**

Uusi laki eläinten lääkitsemisestä tuli voimaan 1.12.2014. Lain mukaisia viranomaisia kunnassa eläinten pitopaikoissa tehtävän valvonnan osalta ovat kunnaneläinlääkärit aluehallintoviranomaisten määräysten toteuttajina. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa tehtävistä vastaa pääasiassa valvontaeläinlääkäri, tarvittaessa myös muut kunnaneläinlääkärit. Pohjois-Suomen AVI suunnittelee hevosten lääkitsemiseen liittyvää valvontaa ja vierasainevalvontanäytteenoton yhteydessä tapahtuvaa pitopaikkojen lääkekirjanpidon valvontaa vuodelle 2018. Kuntayhtymä osallistuu valvontaan AVIn pyyntöjen mukaisesti.

#### **3.1.7.3 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti**

##### **3.1.7.3.1 Sisämarkkinakauppa**

Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita on haettava rekisteröintiä (EIL, 60 §; MMMa 1024/2013, 4 §) tai tuontilupaa (EIL, 63 §) Evirasta.

##### **Sisämarkkinatuonti**

Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES – järjestelmän avulla ja määrää kunnaneläinlääkärin tarvittaessa tarkastamaan saapuvat erät.

Mikäli aluehallintovirastolta tulee ilmoitus tai pyyntö toimenpiteistä saapuvan eläimen tai tuotteen tarkistamiseksi, tehtävän hoitaa valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa muu kunnaneläinlääkäri. Laiton tuonti voi tulla esiin myös vastaanotolla. Mikäli saapuva tuote tai eläin ei täytä tuonnin ehtoja, valvontaeläinlääkäri / muu kunnaneläinlääkäri neuvottelee aluehallintoviraston kanssa ja toimii saatu- jen ohjeiden mukaisesti. Raportoinneissa ja seurannassa käytetään TRACES – järjestelmää, jonka käyttöön on koulutettu Eviran toimesta kunnaneläinlääkäreitä.

## Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien MMMa 1024/2013 liitteen 2 mukaisten erien tarkastamista, jos se on tarpeen.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES – järjestelmässä.

### 3.1.7.4 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää kunnaneläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava, että viennin kohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos kyseisten eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tämän sopimuksen ehtoja

MMMa 832/2013 liitteen I eläimiä ja tuotteita vietäessä käytetään turvapaperille tulostettuja eläinlääkärintodistuksia (ei koske lemmikkejä eikä tuliaisten vientiä). Turvapaperille laaditut eläinlääkärintodistuslomakemallit ovat tilattava Evirasta. Kunnaneläinlääkärit tilaavat tarvittaessa todistuslomakkeet ja vain he voivat myöntää todistuksia. Todistuksen myöntänyt eläinlääkäri arkistoi todistusjäljennöksen ja säilyttää sitä 3 vuoden ajan. Toimenpiteen kustannukset peritään viejältä.

### 3.1.7.5 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Evira huolehtii eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen järjestämisestä sekä ohjaa ja valvoo lain ja sen nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suorittaa Eviran palveluksessa oleva tai tähän tehtävään valtuuttama rajaeläinlääkäri. (Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 1192/1996, 8 a §)

Mikäli aluehallintovirastolta tulee ilmoitus tai pyyntö toimenpiteistä saapuvan eläimen tai tuotteen tarkistamiseksi, tehtävän hoitaa valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa joku muu kunnaneläinlääkäri. Toimenpiteistä valvontaeläinlääkäri neuvottelee aluehallintoviraston kanssa ja toimii saatujen ohjeiden mukaisesti.

### 3.1.7.6 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Voimassa olevan eläinsuojelulain noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Eläinsuojelulain mukainen valvonta kuvataan Eläinsuojelulain (EsL 247/1996) 4. luvussa.

Paikalliset eläinsuojeluviranomaiset on määritelty Eläinsuojelulain 3. luvun 36 §:ssä: *Kunnaneläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija ja poliisi valvovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä lopetusasetuksen noudattamista kunnan alueella.* Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella eläinsuojeluvalvonta on pääosin valvontaeläinlääkärin vastuulla. Praktisoivat eläinlääkärit osallistuvat valvontaan tarpeen mukaan; esimerkiksi valvontaeläinlääkärin vapaiden aikana, normaalin työajan ulkopuolisin aikoina akuuteissa tapauksissa sekä valvontaeläinlääkärin pyynnöstä toisena tarkastajana.

Kunta suunnittelee epäilyyn perustuvan ja ilmoituksenvaraisten kohteiden eläinsuojeluvalvonnan. Erikseen on suunniteltava kuinka varmistetaan eläinten hyvinvointi eläinsuojelulain 44 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä mm. selvittämällä yhteistyötahot tapausten hoitamiseksi.

#### 3.1.7.6.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäilyyn perustuva eläinsuojeluvalvonta (EsL39 §) kattaa arvion mukaan lähes 80 % kaikesta eläinsuojeluvalvonnasta, ja suunnitelmanmukaista eläinsuojeluvalvontaa on noin 20 %. Valvontaeläinlääkäri vastaa valvonnan perusteella annettavista kielloista ja määräyksistä sekä niiden toteutumisesta. Mikäli ongelmatilanteiden osalta on tarpeellista harkita uhkasakkoa, valvontaeläinlääkäri pyytää toimenpidettä aluehallintovirastolta. Valvontaeläinlääkäri huolehtii myös 44 §:n mukaisista kiireellisistä toimenpiteistä. Tilapäisen hoidon saamiseksi lemmikeille valvontaeläinlääkäri voi

hyödyntää löytöeläinten pitopaikkoja. Tuotantoeläinten osalta pyritään tekemään yhteistyötä alueen lomituspalvelujen kanssa (Nivala huolehtii Nivalan, Sievin ja Ylivieskan lomituspalveluista ja Kalajoki Alavieskan lomituspalveluista). Valvontaeläinlääkäri voi tarvittaessa pyytää apua praktikkoeläinlääkäreiltä tarkastusten suorittamiseen, erityisesti silloin, jos on ennakoitavissa, että tarkastuksen suorittamiseen liittyy hankala asiakas tai jos tapaus on muuten hankala. Mikäli tapauksen hoito edellyttää, voi avuksi pyytää toisen valvontaeläinlääkäriin niiden kuntayhtymien alueelta, joiden kanssa asiasta on sopimus. Jos tarkastuskohteen omistaja tai haltija on aiemmin esiintynyt uhkaavasti ja sillä keinoin pyrkinyt estämään tarkastuksen suorittamisen, pyydetään tarkastuksen suorittamiseen virka-apua poliisilta, kuten edellä tässä suunnitelmassa on kuvattu. Mikäli tällaista ilmenee tarkastuksella, keskeytetään tarkastus ja jatketaan sitä poliisin virka-avun turvin.

### **3.1.7.6.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus**

Suunnitelmallinen eläinsuojeluvalvonta kohdistuu kuntayhtymän alueella eläinsuojelulain 24 §:n mukaiseen ammattimaiseen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvaan seura- ja harraste-eläintenpitoon. Tällaisia kohteita on kartoituksen mukaan noin 30 kappaletta, ja niissä käyntitiheys on suunnitelman mukaan kerran vuodessa. Luettelo ilmoituksenvaraisista valvontakohteista on valvontaeläinlääkäriillä.

### **3.1.7.7 Eläimistä saatavat sivutuotteet**

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käyttävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Valvontaviranomaiset ja heidän toimivaltansa on määritelty *laissa eläimistä saatavista sivutuotteista* (517/2015). Aluehallintovirastot ja kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita Eviran vuosittaisen valvontaohjeen mukaisesti. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa sivutuotevalvonnasta vastaa pääosin valvontaeläinlääkäri. Lisäksi kyseeseen voivat tulla toimijan epäiltyjen laiminlyöntien johdosta tehtävät tarkastukset, jotka ovat toimijalle maksullisia siinä tapauksessa, että puutteita säännösten noudattamisessa todetaan.

Kunta suunnittelee aluehallintoviraston tarkastettaviksi päättämien laitosten ja toimijoiden valvonnan toteuttamisen ja raportoinnin määräaikoja noudattaen.

#### **3.1.7.7.1 Sivutuotteita käyttävät toimijat**

Aloitettaessa MMMa 783/2015 mukainen käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisien eläinten ruokintaan (haaskatoiminta), on toiminnasta tehtävä ilmoitus kunnaneläinlääkärille, Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa valvontaeläinlääkärille. Ilmoitus on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista ja se tehdään kirjallisesti. Haaskapaikan tiedot viedään haaskarekisteriin (Eläintunnistusjärjestelmästä annettu laki 238/2010). Haaskaruokintaan käytetyn sivutuotteen määrästä on tehtävä ilmoitus kuukausittain sekä sen alueen kunnaneläinlääkärille (valvontaeläinlääkäri), mistä sivutuote kerätään että sen kunnan kunnaneläinlääkärille (valvontaeläinlääkäri), missä ruokinta tapahtuu.

Myös muihin erityisiin ruokintatarkoituksiin sivutuotteita käyttävän toimijan tai käsittelijän on tehtävä aloitusilmoitus valvontaeläinlääkärille, joka joko rekisteröi tai hyväksyy käyttäjät (sivutuotelaki 517/2015). Toimijoiden valvonta kuuluu valvontaeläinlääkärille. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella on yksi sivutuotelaitos, jota valvotaan valtakunnallisen suunnitelman mukaisesti, kun valvonnasta saadaan tieto.

#### **3.1.7.7.2 Sivutuotteiden hautaaminen**

Kokonaisten märehitijöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden, pienteurastamoista ja pienleikkaamoista peräisin olevien luokan 2 ja 3 teurassivutuotteiden

ja tiettyjen muiden sivutuotteiden hautaaminen on sallittua ns. syrjäisillä alueilla (MMM 783/2015). Kotiteurastuksen sivutuotteiden, teurastuspaikoista ja pienimuotoisista leikkaamoista peräisin olevien luokan 2 ja 3 sivutuotteiden hävitykseen sovelletaan samoja keräily- ja syrjäisiä alueita kuin kokonaisten raatojen hävitykseen. Keräilyalueilla em. sivutuotteet on käsiteltävä tai hävitettävä hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. Toimijan on pidettävä kirjaa haudattujen raatojen tai sivutuotteiden määristä, luokista ja eläinlajeista sekä hautauspäivämääristä ja – paikoista. Hautauksista on ilmoitettava aluehallintovirastolle tautitapauksissa.

Kallion alueen kunnat kuuluvat nautojen ja lampaiden raadonkeräilyalueeseen. Sen sijaan sikojen ja siipikarjan osalta kuulutaan syrjäiseen alueeseen. Turkiseläinten kokonaisten raatojen osalta kuntayhtymän kunnat, paitsi Alavieska, kuuluvat syrjäiseen alueeseen.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella toimii yksi pienimuotoinen lihanleikkaamo, joka käsittelee vain sianlihaa. Leikkaamolla on omavalvonnassaan kuvaus sivutuotteiden hävittämisestä. Leikkaamon sivutuotteiden valvonnasta vastaa laitosta valvova eläinlääkäri. Muilta osin valvontaeläinlääkäri valvoo säädösten mukaista sivutuotteiden hävittämistä. Tarvittaessa hän tarkastaa kirjanpidon hautauksista.

### 3.1.7.8 Täydentävien ehtojen valvonta

*EU:n yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittamien ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytyksenä.*

Kunnan tehtäviin kuuluvia perustarkastuksia ovat eläinsuojelutarkastukset, maitohygieniatarkastukset, salmonellavalvonta, munantuotantotilojen hygieniavalvonta, vierasainevalvontaohjelman ja kasvisuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen näytteenotto sekä lääkekirjanpidon valvonta.

Suurimman osan näistä perustarkastuksista suorittaa valvontaeläinlääkäri. Munantuotantotilojen salmonellanäytteenoton (kerran vuodessa) ja hygieniavalvontakäynnin (kerran vuodessa) voi suorittaa myös praktikkoeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäriin tai muun virkaeläinlääkäriin tulee toimittaa selkeät tarkastuspöytäkirjat viivytyksettä Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon mahdollista tuki- ja valvonnan laajentamista varten. Kopiot tarkastuspöytäkirjoista valvova viranhaltija säilyttää tiedostoissaan.

## 3.1.8 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

### 3.1.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut

*Kunnan/yhteistoiminta-alueen on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaittensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella (ElhL 11 §). Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella on kartoituksen mukaan 295 nautatilaa, joista lypsykarjatiloja 228. Sikatiloja on 10, lammastiloja 9, hevostiloja 108 ja siipikarjatiloja 3 kappaletta. Turkistarhoja on vain 3 ja mehiläistarhoja 3 kappaletta. Lisäksi on yksi rapujen kasvattaja (vesiviljelylaitos). Kolme viimeksi mainittua ryhmää työllistävät hyvin vähän kunnalliseläinlääkäreitä.*

*Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella (ElhL 11 §). Muiden kotieläinten (lemmikit) määräksi kuntayhtymän alueella on arvioitu noin 4200 kappaletta. Koska peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella ei ole ajallisesti kattavasti saatavissa niille tarkoitettuja palveluja, myös niille pyritään järjestämään perustason palvelut kuntayhtymän Ylivieskan vastaanotolla. Yksityisiä palveluja on tarjolla pääosin arkipäivisin, mutta ei aina silloinkaan.*

## Sisältö

*Peruseläinlääkäripalveluilla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa (ElhL 3 §).*

Lain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennalta ehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojelullisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut.

### 3.1.8.1.1 Puhelinneuvonta

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa asiakkailta on mahdollisuus saada maksutonta puhelinneuvontaa kaikkina vuorokauden aikoina kahdesta puhelinnumerosta.

Ei-kiireellisiä tapauksia koskeva neuvonta on keskitetty arkiamuille (ma – pe) klo 8.00 – 9.30. Vastaanottoajan jälkeen puhelut, ja näin myös kiireinen puhelinneuvonta, ohjataan kummastakin palvelunumerosta yhden eläinlääkärin kännykkään, joka vastaa siitä kello 16 asti. Päivystysaikoina palvelee kaksi keskitettyä puhelinnumeroa.

### 3.1.8.1.2 Sairaanhoido

Eläinten sairaanhoidopalveluita tarjotaan tarpeen mukaisesti arkisin virka-aikana. Hyötyeläimiä hoidetaan niiden pitopaikoissa, missä suoritetaan myös tarvittavat leikkaukset (nautojen vieresineleikkaukset, juokutusmahaleikkaukset ja keisarileikkaukset). Lemmikkieläimet hoidetaan pääasiassa Ylivieskan vastaanotolla, missä on myös avustava eläintenhoitaja.

### 3.1.8.1.3 Terveydenhoito

Peruseläinlääkäripalvelua suunnataan ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämiseksi. Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastraatiot sekä koirien kastraatiot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua, ja kaikkia edellä mainittuja palveluja on saatavissa Peruspalvelukuntayhtymä Kallion eläinlääkintähuollossa. Myös märehitijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyviä tarkastuksia ja hoitoja on tarjolla kysyntää vastaavasti.

### 3.1.8.1.4 Eläinten lopetus

Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluvat tarjolla oleviin peruseläinlääkäripalveluihin. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut kunta voi laskuttaa Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta.

### 3.1.8.1.5 Todistukset

Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten kuuluu peruseläinlääkäripalveluun.

### 3.1.8.1.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

*Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. (ElhL 11 § ja 12 §)*

Tiloilla on taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuolto-sopimusten solmiminen eläinlääkärien kanssa, ja sopimukseen kuuluvien tarkastuskäyntien toteuttaminen ajoissa ja vaaditussa laajuudessa. Vastuu tarkastuskäynneistä sopimisesta on toimijalla.

Kunnan praktikkoeläinlääkäriresurssit on mitoitettu siten, että henkilöstöä riittää tuotantoeläinten terveydenhuoltotehtäviin. Kaikki praktikkoeläinlääkärit osallistuvat terveydenhuoltotyöhön. Terveydenhuoltosopimuksia on kuntayhtymän alueella tehty kunnalliseläinlääkärien kanssa seuraavasti: Nautatiloista 204 (sopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa 182), joten terveydenhuoltosopimus on noin 63 prosentilla kaikista nautatiloista. Kaikki sopimustilat eivät ole pyytäneet käyntejä säännöllisesti. Sikatiloista on terveydenhuoltosopimus kaikilla tiloilla, eli 10 kpl, ja ne on tehty pelkästään kunnalliseläinlääkärien kanssa. Terveydenhuoltoon on arvioitu kuluvan noin yksi henkilötyövuosi. Käytettävissä olevilla eläinlääkäriresursseilla tähän kysyntään pystytään vastaamaan.

### 3.1.8.2 Yksityinen palvelutarjonta

*Kunnan on palvelun mitoitusta suunniteltaessa otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan on välttämätöntä järjestää arkipäivisin virka-aikana peruseläinlääkäripalvelu muille kotieläimille kuin hyötyeläimille vain, jos palvelua ei ole muuten saatavissa yhteistoiminta-alueella. (ElhL 10 § ja 11 §)*

*Eläinlääkintähuoltolain 13 § edellyttää, että kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua alueellaan olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokaudenaikoina.*

Kuntayhtymän alueella ei toimi ajallisesti kattavaa pieneläinten tai hevosten eläinlääkintäpalvelua, siksi kuntayhtymän tarjoamat peruseläinlääkäripalvelut ja kiireellisen eläinlääkäriavun tuottaminen ovat välttämättömiä. Yksityisten palveluntuottajien vastaanottopisteitä on alueella kolme, kaksi pieneläimille ja yksi hevosille.

### 3.1.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

*Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. (ElhL 13 §)*

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet kaikkina vuorokauden aikoina, ja tämä palvelu Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa tarjotaan sekä tuotanto- että muille eläimille. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä sokin hoito, synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Keisarinleikkaukset koirille, kissoille ja märehijöille suoritetaan, ellei leikkausta tarvitsevia potilaita (pieniä) pystytä nopeasti lähettämään riittävän lähellä sijaitsevaan jatkohoitopaikkaan.

Pieneläinten luunmurtumissa suoritetaan välttämätön immobilisaatio. Kotieläinten ja eläinlääkäriin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

*Kunnan on järjestettävä päivystyspalvelu virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäriapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella. (ElhL 13 §)*

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toiminta-alueella toimii kaksi päivystysrengasta. Toiseen kuuluu Alavieska ja Ylivieska, Kalajoen kaupunki sekä Merijärven kunta. Toiseen alueeseen kuuluvat Nilva ja Sievi. Mikäli kaikki virat ovat täytettynä, kumpaankin päivystysrengaskaaseen kuuluu viisi eläinlääkäriä. Maakunnallisesta / Oulun eteläisen kuntien yhteisestä päivystyksestä on keskusteltu, mutta toteutuskelpoista mallia ei ole toistaiseksi löydetty. Päivystykset toimivat nykyisellään hyvin.



*Kiireellinen eläinlääkäriapu on päivystysalueella järjestettävä siten, että kotieläimiä, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkäriin vastaanotolle, ja kotieläimiä, jolle annettava eläinlääkäriapu edellyttää eläinlääkäriin käyntiä eläimenpitopaikassa, hoitaa pääasiassa eri henkilökunta. Tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa päivystysalueella, jonka eläintiheys on pieni tai jossa sellaisten kotieläinten, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkäriin vastaanotolle, osuus kaikista päivystysalueella pidettävistä kotieläimistä on vähäinen tai se on muusta erityisestä syystä perusteltua. (ElhL 13 §)*

Tuotanto- ja lemmikkieläinpäivystystä ei ole eriytetty, koska päivystysaikana hoidettavien eläinten määrä on sellainen, ettei ole järkevää eikä kustannustehokasta järjestää erillispäivystyksiä. Eriyttäminen olisi lisäksi hyvin ongelmallista, koska alueella ei ole yksityisiä palveluja, ja pelkästään kunnallisesti hoidettuna päivystystiheydet kasvaisivat sietämättömiksi. Mikäli pieneläinten päivystyspalvelut ostetaan yksityiseltä taholta liian kaukaa, asiakkaan kynnyksensä lähteä nousee, ja tämä voi johtaa jopa eläinsuojelullisiin ongelmiin potilaan kannalta.

Valvontaeläinlääkäri ei osallistu päivystyksiin, vaan kiireiset eläinsuojelulain mukaiset virkatehtävät päivystysaikana hoitavat päivystävät praktikkoeläinlääkärit. Kaikki päivystävät eläinlääkärit ovat virkasuhteessa kuntaan, joten heillä on toimivalta eläinsuojelu- ja eläintautiasioissa.

Päivystysalueilla on järjestetty keskitetty puhelinpalvelu yhteydenottoja varten.

### **3.1.8.4 Saatavuus- ja laatuavoitteet**

#### **Ajanvaraus**

Peruseläinlääkäripalveluita hyötyeläimille ja kiireellistä eläinlääkäriapua tarjotaan kahdesta kiinteästä palvelupisteestä. Nivalassa on kolmen eläinlääkäriin tuotantoeläinvastaanotto ja Ylivieskassa neljän eläinlääkäriin yhteisvastaanotto. Ylivieskan vastaanotolla työskentelee lisäksi eläintenhoitaja. Ylivieskan yhteisvastaanotolla tarjotaan myös vähintään peruseläinlääkäritason palvelut koko kuntayhtymän alueen muille kotieläimille (pieneläimet). Arkiaamuisin kummallakin vastaanotolla on keskitetty yhteydenottopalvelu, ja eläinlääkäreillä on yhteinen ajanvaraus- järjestelmä. Asiakkaalla on mahdollisuus esittää toivomus eläinlääkäristä, jonka palveluja hän haluaa käyttää, ja toivetta pyritään mahdollisuuksien mukaan noudattamaan.

Yksi kummankin vastaanoton eläinlääkäreistä vastaanottaa kiireisiä avunpyyntöjä aamuvastaanoton jälkeen kello 16 saakka. Muille kuin kiireisille vastaanottoajolle on varattu omat ajat eläinlääkäriin keskinäisellä sopimisella. Ylivieskan vastaanotolla pieneläimien ajanvarausvastaanottoa hoitaa päivittäin pääsääntöisesti yksi eläinlääkäri ja hänen apunaan eläintenhoitaja.

#### **Saatavuus**

*Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioiden. (ElhL 14 §)*

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion eläinlääkintähuolto tarjoaa palvelut normaalitilanteissa seuraavasti: Jos avun tarve ei ole kiireellinen, sairaskäynti- tai vastaanottoaika järjestyy viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset voidaan lomakauden ulkopuolella varata selvästi alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Peruseläinlääkäripalvelut on järjestetty siten, että kaikki asiakkaat saavat palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit on mitoitettu siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on mitoitettu siten, että päivystävän eläinlääkäriin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka

pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Remissioklinikalle matka voi olla pidempikin, mutta välitön ensiapu pyritään antamaan omassa vastaanottopisteessä.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion kunnat eivät subventoi matkoista johtuvia kustannuksia, koska matkat toiminta-alueella on kohtuulliset eikä niistä katsota aiheutuvan sellaisia kustannuksia, että eläinlääkäriapua ei pystyttäisi tästä syystä käyttämään.

### **Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely**

Eläinlääkintähuollon vastaanottotiloissa on asiakkaiden saatavilla palautelomakkeita sekä lukittu laatikko niiden palauttamista varten. Ympäristöterveydenhuollon johtaja kokoaa palautteen ja palauteasiat käsitellään yhdessä eläinlääkärien kanssa. Palautelomakkeessa ei kysytä asiakkaan henkilöllisyyttä, joten yleinen palaute on nimetöntä. Tärkeimmät asiat ja mahdolliset taloudellista panostusta vaativat esitykset ympäristöterveydenhuollon johtaja vie terveystalouden johtoryhmään. Pienemmät kehitysesitykset voidaan ottaa suoraan käytäntöön.

Praktikkoeläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri ohjaavat suullisissa valitustapauksissa ensisijaisesti ottamaan yhteyttä ympäristöterveydenhuollon johtajaan. Muutamia valituksia tulee vuosittain sähköisesti kuntayhtymän kirjaamon kautta. Kaikki kirjalliset valitukset (tai yhteydenotot) käsitellään, ja niistä annetaan palaute joko sähköisesti tai kirjeellä. Ympäristöterveydenhuollon johtaja pyrkii, jos on kysymys lähinnä ihmissuhdeasiasta, neuvottelemalla ja asian osapuolia kuulemalla selvittämään asian. Mikäli valitus koskee ympäristöterveydenhuollon johtajan tekemisiä, valittaja ohjataan ottamaan yhteyttä terveystaloudenjohtajaan.

Päätöksiin tai määräyksiin liittyvissä asioissa annetaan oikaisuvaatimus- tai valitusosoitus. Normaalit korvausasiat käsittelee ympäristöterveydenhuollon johtaja ja hän pyytää tarvittaessa lausunnon Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Mikäli kuntayhtymä todetaan isännänvastuuperiaatella korvausvelvolliseksi, kuntayhtymä tai kuntayhtymän vastuuvakuutus korvaa asianomistajalle vahingon. Mikäli asianomistaja on tyytymätön tehtyyn korvauspäätökseen, hän voi esittää oikaisuvaatimuksen yhtymähallitukselle.

Eläinlääkärien osalta on lakisäätteisten henkilövakuutusten lisäksi voimassa kuntayhtymän vastuuvakuutus. Nykyisessä vastuuvakuutuksessa on omavastuu 1 000 € ja vakuutusmäärä henkilö- ja esinevahingoissa 1 000 000 € vahinkotapausta kohden. Vastuuvakuutukseen sisältyy myös alle omavastuun jäävien vahinkojen korvausvastuun selvittäminen.

### **3.1.8.5 Toimitilat ja välineresurssit**

Peruseläinlääkäripalveluita hyötyeläimille ja kiireellistä eläinlääkäriapua tarjotaan kahdesta kiinteästä palvelupisteestä. Nivalassa on kolmen eläinlääkäriin tuotantoeläinvastaanotto ja Ylivieskassa neljän eläinlääkäriin yhteisvastaanotto. Ylivieskan vastaanotolla työskentelee lisäksi eläintenhoitaja.

Molemmilla vastaanotoilla on henkilökunnalle sosiaalitulat peseytymis- ja lepotiloinen. Molemmilla vastaanotoilla on työvaatteiden pesumahdollisuus.

Lääkkeille on sekä kylmäsäilytys- että muuta säilytystilaa. Huumausaineiksi luokitettaville lääkkeille on erillinen ”kassakaappisäilytys”.

Mikroskoopit, UÄ-laitteet, pulttipistoolit sekä tavanomaisia instrumentteja on saatavissa kuntayhtymän hankkimana vastaanotoilla. Ylivieskassa on runsaampi varustus pieneläininstrumentteja sekä niiden puhdistuslaitteet. Myös Nivalan vastaanotolle on hankittu pesukone ja autoklaavi.

Ylivieskan vastaanottotilat (Katajistontie 2) ovat hyvin varustellut, joten ne täyttävät peruseläinlääkintähuollon toimitiloille asetettavat vaatimukset. Tilojen varustelutaso mahdollistaa myös peruseläinlääkäritason leikkaustoiminnan. Instrumenttihuoltoa voidaan tehdä sekä vastaanotolla että Ylivieskan terveyskeskuksen välinehuollossa. Ylivieskan vastaanotolla on myös UÄ-varustus pien-

eläimille sekä laitteistot tavallisimpien verinäytteiden tutkimiseen. Vaativammassa analytiikassa eläinlääkärit tukeutuvat ulkopuolisiin laboratorioihin. Röntgeniä ei Peruspalvelukuntayhtymä Kallion vastaanotoilla ole. Ylivieskan vastaanotolla peritään pieneläinpotilailta klinikkamaksua.

Nivalassa on tuotantoeläinlääkinnän tarpeita vastaavat tilat (Pajatie 1 C), joten tällä hetkellä kuntayhtymän vastaanottotilat ovat hyvät ja tarkoituksenmukaiset.

Molemmilla vastaanotoilla on siivous ja jätehuolto järjestetty. Ylivieskassa on pakastin, jossa voidaan varastoida tuhkaukseen tai hävitykseen meneviä pieneläinten raatoja.

Ylivieskan vastaanotolle ostetaan turvallisuuspalveluja sopimus pohjaisesti tarpeen mukaan erityisesti päivystysaikoina.

### **3.1.9 Ostopalvelut**

Kuntayhtymällä ei ole ostopalvelusopimuksia eläinlääkintäpalvelujen järjestämiseksi.

### **3.1.10 Perustason ylittävät palvelut**

#### **Erikoiseläinlääkäripalvelut**

Kuntayhtymä ei ole sitoutunut antamaan perustason ylittäviä palveluita, mutta mikäli henkilöresurssi on riittävästi, ja eläinlääkäreillä on ammattiosaamista, sallitaan perustason ylittävien palvelujen tarjoaminen asiakkaille. Myös jatkokoulutautumiseen annetaan resurssien mukaan mahdollisuus. Kuntayhtymän eläinlääkäreissä ei ole tällä hetkellä erikoiseläinlääkäreitä, eikä kuntayhtymä tarjoa erikoiseläinlääkäripalveluita.

#### **Remissiomahdollisuus**

Virallisia sopimuksia erityistason palvelujen ostamiseksi ei ole, mutta Savisillan eläinklinikalle on saatu vaikeampia lemmikkieläinpotilaita sopimalla tapauskohtaisesti toimijoiden kesken. Pieneläinpotilaita on ohjattu myös hakeutumaan erityiseläinlääkäritason palveluja tarjoaville yksityisille klinikoille (esim. Kokkola, Oulu) tai Yliopistolliseen Eläinsairaalaan Helsinkiin. Myös hevostapauksien ylimpänä erityistason hoitopaikkana on Yliopistollinen Eläinsairaala. Hevospotilaille palvelua haetaan omistajalähtöisesti yleensä erikoisklinikoilta.

#### **Laboratoriopalvelut**

Eriytilanteissa tarvittavien palvelujen saatavuus ja hinnoittelu on sovittu kirjallisesti Eurofins Scientific Finland Oy:n (sopimusaikaan Maintpartner Oy) Kokkolan laboratorion kanssa. Koska em. laboratorion toiminnoissa on tapahtunut merkittävää muutosta, on jo sovittu suullisesti SeiLab Oy:n kanssa vastaavien palvelujen saatavuudesta. Kirjallinen sopimus puuttuu vielä.

Valion Seinäjoen laboratorio tutkii omien tilojensa utaretulehdusnäytteitä. Näytteet voi lähettää maitoauton mukana tai postitse.

Osuuskunta Maitokolmiolla on yhteistyösopimus utaretulehdusnäytteiden tutkimisesta Movet Oy:n kanssa. Näytteet voi lähettää meijeriauton mukana tai postitse.

SeiLab Oy, Haapaveden toimipiste tutkii myös utaretulehdusnäytteitä. SeiLabilla on näytteiden vastaanotto Laaksojen maitokunnan Justus - myymälässä Ylivieskassa.

Pieneläinten diagnostisia näytteitä eläinlääkärit toimittavat itseohjautuvasti valitsemiinsa laboratorioihin. Joitakin pikamäärityksiä pystytään tekemään myös Ylivieskan vastaanoton laboratoriossa.

Salmonella- ja muita eläintautinäytteitä toimitetaan lainsäädännöllisten vaateiden mukaisesti tai ohjaavien viranomaistahojen opastuksessa yleisimmin Eviran laboratorioihin. Eviraan tutkittavaksi menevät näytteet toimitetaan tiiviisti, mutta pilaantumista estävästi pakattuina joko matkahuollon tai postin kautta. Mikäli on tarve saada näytteitä nopeammin tutkimuksiin, voidaan käyttää kuriirilähettyksiä. Salmonellanäytteitä tutkitaan myös SeiLabin Haapaveden laboratoriossa.

### **3.1.11 Seuranta, arviointi ja raportointi**

#### **3.1.11.1 Kunnan suunnitelma**

Eläinlääkintähuollon suunnitelma hyväksytetään osana ympäristöterveydenhuollon yhteistä valvontasuunnitelmaa Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallituksessa. Suunnittelukauden 2015 – 2019 suunnitelma on toimitettu Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle 31.12.2014 mennessä. Suunnitelman teossa käytetään pohjana Eläinlääkintähuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa 2015 – 2019. Vuosittaiset päivitykset hyväksytään yhtymähallituksessa ja toimitetaan sähköisesti VYHA-järjestelmässä aluehallintovirastolle tiedoksi.

Eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutumisen arviointi edelliseltä vuodelta tehdään yhdessä muun valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin kanssa seuraavan vuoden alussa. Vuoden 2018 toteumaa arvioidaan siis vuoden 2019 alussa. Toteutumisen arviointi hyväksytään yhtymähallituksessa, minkä jälkeen se toimitetaan aluehallintovirastolle maaliskuun loppuun mennessä. Suunnitelman arvioinnissa käytetään Eviran ohjetta 15908/2 ja sen raportointiliitettä.

Kunta seuraa terveydenhuoltokäyntien ja valvontatehtävien toteutumista myös vuoden aikana ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin suunnitelmien toteuttamiseksi.

Aluehallintoviraston suorittamaa kunnan suunnitelman ja sen toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen kehittämisessä, niiden toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

#### **3.1.11.2 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi**

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilasta käyvät ilmi sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanotto-ikäntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto liitetään kunnan suunnitelman toteutumisen arviointiin ja toimitetaan arvioinnin yhteydessä vuosittain aluehallintovirastolle.

#### **3.1.11.3 Muu raportointi**

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VYHA (valvonnan toteutumisen arviointikysely) maaliskuun loppuun mennessä ja siten eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä ei ole välttämätöntä kerätä numeerista tietoa valvonnoista. Haluttaessa nekin voidaan arvioinnissa kertoa.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot:

- eläinsuojelutarkastuskertomukset/päätökset jokainen suoritteiden toteuttaja toimittaa Pohjois-Suomen AVI:lle, ja tarvittaessa pyytää esitutkintaa poliisilta, sekä arkistoi Kallion eläinlääkärien yhteiseen sähköiseen viranomaissalkkuun / paperisena kansioon
- eläinten terveysvalvontaan liittyvät käynnit raportoi jokainen suorittaja. Terveysvalvontaohjelmien liittymisasiakirjat valvontaeläinlääkäri toimittaa mahdollisimman nopeasti aluehallintovirastolle.

- tautiepäilyt raportoi jokainen toimija voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sekä arkistoi Kallion eläinlääkärien yhteiseen sähköiseen viranomaissalkkuun/paperisena kansioon
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota: Tarkastuksen suorittaja (praktikko) toimittaa tarkastusta koskevat tiedot matkalaskuineen suoritteen syntymisen jälkeen ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka huolehtii maksuunpanosta ja edelleen laskutuksesta. Valvontaeläinlääkäri toimittaa vastaavat tiedot kalenterikuukausittain ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka vastaa suorien kustannusten maksatuksesta ja laskutuksesta.
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.: ympäristöterveydenhuollon johtajan vastuulla
- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet: Todetusta tai epäilystä vastustettavasta eläintaudista tai uudesta vakavasta eläintaudista ilmoittaa jokainen virkaeläinlääkäri viipymättä voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti.

### 3.1.12 Painopistealuevalvonta

Kuntayhtymän eläinlääkintähuollossa huomioidaan eläinlääkintähuollon valtakunnallisen valvontaohjelman vuoden 2018 painopistealueet (sekä suunnitelma vuosien 2019 painopistealueista) ja toimitaan niiden toteutumisen edistämiseksi. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston (PSAVI) painopistevalvontana on hevosten ja muiden tuotantoeläinten lääkitysten valvonta. Toinen PSAVIN painopistevalvonta-asia on sikojen ulkonapitokiellon valvonta. Käytännön ohjausta odotetaan alue- ja keskushallinnosta. Molemmat painopistealueet kuuluvat kuntayhtymässä valvontaeläinlääkärin tehtäväkenttään.

## 3 Elintarvikevalvonta

### 3.1 Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja suunnittelu

Elintarviketurvallisuuden valvonnan tavoitteena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden tuotannon, jalostuksen, valmistuksen ja muun käsittelyn turvallisuus terveysvaarojen estämiseksi sekä elintarvikkeiden terveydellinen ja muu vaatimusten mukainen laatu. Lisäksi valvonnalla varmistetaan elintarvikkeiden jäljitettävyyden ja elintarvikkeista annettavien tietojen totuudenmukaisuus. Valvonta perustuu EU-säädöksiin ja sitä kansallisesti toimeenpanevaan elintarvikelakiin ja sen nojalla annettuihin asetuksiin.

*Elintarvikelain 48 §:n mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta.*

Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- Tarkastuksen sisällön määrittely
- Valvontakohteen tarkastustiheys
- Tarkastuksiin keskimääräisesti käytettävä aika
- Kunnan viranomaisnäytteenotto ja näytteen tutkiminen
- Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi
- Hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuvat

### 3.2 Valvontakohteet

*Kunnan valvontaviranomainen ylläpitää rekisteriä valvomistaan elintarvikehuoneistoista ja elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita markkinoille saattavista toimipaikoista. (Elintarvikelaki 83 §)*

Kaikki valvontakohteet (paitsi alkutuotanto vielä vain osittain) ovat sähköisessä asiakasrekisterissä (Digia). Elintarvikevalvonnan valvontakohteiden lukumäärä, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytetty aika on esitetty liitteessä 2.

### 3.3 Valvonnan riskiperusteisuus ja kohteiden tarkastustiheys

Elintarvikevalvonta on riskiperusteista. Riskiperusteisuudesta poiketaan silloin, kun esimerkiksi EU-vaatimukset edellyttävät muuta. Valvontakohteiden riskiluokittelussa käytetään apuna Eviran uusinta riskiluokitusmallia. Alkutuotannon osalta Eviran ohjeistus on lokakuulta 2017. Elintarvikevalvontaa suunnataan enemmän sellaisiin kohteisiin, joissa ilmenee elintarviketurvallisuuden liittyviä riskejä. Vastaavasti valvontaa pyritään keventämään kohteissa, joissa tällaisia riskejä ei ole tai joissa ne ovat vähäisiä tai hallinnassa. Jos elintarvikehuoneistossa on useita eri toimintoja, määräytyy tarkastustiheys riskialtteen toiminnan mukaan.

Joidenkin kohteiden kohdalla on käytetty harkintaa, jos riskinarviointi on johtamassa erittäin merkittäviin muutoksiin tarkastustiheyksissä.

Riskiperusteisuuden tarkoituksena on lisätä jouston mahdollisuutta lainsäädäntöä sovellettaessa ja **parantaa valvonnan vaikuttavuutta**. Riskejä arvioitaessa on otettava huomioon harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus, omavalvonnan toimivuus sekä elintarvikkeeseen liittyvät muut elintarviketurvallisuuden ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

### 3.4 Valvonnan toimeenpano

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion elintarvikevalvonta on osa kuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon kokonaisuutta. Elintarvikevalvontaviranomaisena toimii kuntayhtymän yhtymähallitus. Valvontaviranomainen on delegoinut valtaansa alaisilleen viranhaltijoille.

#### 3.4.1 Valvonnan tiedonhallinta

Elintarvikevalvonnan tietoja tallennetaan KUTI-tietojärjestelmään. Tietojärjestelmään tallennetaan valvontakohteet (KUTI1) ja valvontatiedot (KUTI2). Tietojärjestelmä toimii elintarvikelain 83 §:ssä tarkoitettuna valtakunnallisena rekisterinä. Kuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon käytössä on Digia – tarkastajaohjelma. Tietojärjestelmämme on varustettu KUTI- ja YHTI-yhteensopivaksi ja valvontatiedonsiirto tapahtuu sähköisesti.

Valvonnan raportoinneista on kerrottu suunnitelman yhteisessä osiossa.

#### 3.4.2 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

##### Hyväksyminen

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hakemus käsitellään 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hyväksymispäätöksen antamista. Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös (elintarvikelaki 13 ja 15 §). Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset (elintarvikelaki 13 ja 10 §) laitos on hyväksytty.

## **Ilmoittaminen**

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset (elintarvikelaki 13 ja 10 §). Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Ilmoitus on tehtävä myös ammattimaisesta elintarvikkeiden kuljetustoiminnasta. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ennen toiminnan aloittamista kunnan valvontaviranomaiselle. (Eläinten pitopaikat ilmoitetaan kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle.) Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä yli vuodeksi sekä toiminnan lopettamisesta. Elintarvikelain nojalla vähäriskiseksi määritellystä toiminnasta ei tarvitse ilmoittaa.

Elintarvikealan toimijan, joka tuottaa ituja, on haettava kunnan valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee alkutuotantopaikan hyväksymisestä päätöksen. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toiminta-alueella ei ole iduntuottajia.

Kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta elintarvikevalvontaviranomaiselle.

## **Tiedottaminen**

Elintarvikelain 15 a §:n mukaan elintarvikealan toimijan on tiedotettava elintarvikkeen myynnistä ja muusta käsittelystä ilmoitetussa tai hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niiden kuntien valvontaviranomaisille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan.

### **3.4.3 Tarkastukset ja niiden sisältö**

Suunnitelmanmukainen viranomaisvalvonta perustuu pääsääntöisesti omavalvonnan valvontaan kaikilla aloilla, joihin elintarviketurvallisuuden vaatimuksia sovelletaan. Valvontaviranomainen määrittelee valvomiensa elintarvike- ja kontaktimateriaalialan kohteiden valvontatiheyden riskiperusteisesti vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan, jonka pohjalta laaditaan kohdekohtainen tarkastussuunnitelma. Tarkastuksia tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. On kuitenkin valvontakohteita, ja valvonnallisia syitä, jolloin tarkastuksista on ilmoitettava etukäteen, jotta vastuuhenkilö on paikalla.

Suunnitelmallinen elintarvikevalvonta on Oiva –valvontaa valtakunnallisella kriteeristöllä ja ohjeistuksella. Vaikeista tulkinnoista neuvotellaan muiden valvojien kanssa, jotta yksikön linja olisi mahdollisimman yhtenevä. Havainnot koostetaan määrämuotoiseen Oiva-raporttiin keskitetyn sähköisen Oiva-järjestelmän kautta.

Tarkemmin tarkastuksesta ja sen sisällöstä kerrotaan yhteisessä osiossa, kohdassa 2.3.2.

### **Laitokseksi hyväksyttävän elintarvikehuoneiston hyväksymistarkastus**

Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hyväksymispäätöksen antamista. Tarkastuksella varmistetaan, että tilat ja suunniteltu toiminta laitoksessa täyttävät lainsäädännön sille asettamat vaatimukset.

Hyväksymistarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus, josta käy ilmi täyttääkö laitos hyväksymisen edellyttämät vaatimukset. Tarkastuskertomukseen kirjataan yksityiskohtaisesti ne asiat, jotka eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia.

## Ilmoitetun elintarvikehuoneiston ensimmäinen tarkastus

Ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneistoon ensimmäisen tarkastuksen 1, 3 tai 6 kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta. Tarkastusajankohdan päättää kohdetta valvova terveystarkastaja toiminnan luonteen ja laajuuden perusteella. Yhteisistä perusteista neuvotellaan terveystarkastajan yhteisissä kokouksissa. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista, mikäli ilmoituksen perusteella on epäiltävissä, että elintarviketurvallisuus tai kuluttajansuoja voi vaarantua.

Elintarvikehuoneistossa ensimmäisellä tarkastuskäynnillä huomioitavia asioita:

- toiminnan luonne ja laajuus vastaavat ilmoitettua
- tilat, tilojen koko ja riittävyys, sijoittelu, rakenteelliset ratkaisut ja kunto sekä huoneiston varustelu
- yleinen siisteys ja toiminnan hygienia
- todetaan, että omavalvontasuunnitelma on riittävä elintarvikehuoneistossa harjoitettavan toiminnan luonteeseen sekä laajuuteen nähden
- Oiva – järjestelmän piirissä olevat kohteet tarkastetaan järjestelmän mukaisesti

Tarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen toimintaa valvotaan suunnitelman mukaisin valvontakäyntein.

## Toiminnassa olevan elintarvikehuoneiston tarkastus

Tarkastuksilla arvioidaan tarkastuksen sisällön kohtien (yhteisen osion kohta 2.3.2) lainsäädännön mukaisuuden täyttymistä huomioiden ilmoitetun tai hyväksytyin toiminnon luonne. Edellä mainittujen kohtien lisäksi elintarvikehuoneiston tarkastukseen kuuluu myös

- tuotteiden määräyksenmukaisuuden arviointia (elintarvikeparanteet, pakkausmerkinnät, kontaktimateriaalit ja laboratoriotutkimuksista saatu tieto)
- jäljitettävyyden toteutumisen tarkastus
- neuvontaa ja opastusta omavalvonnan toteutumisesta ja lainsäädännön vaatimuksista

Valvontakohteeseen suoritettavan tarkastuksen eri osa-alueita voidaan tarkistaa useampaan tarkastuskertaan jaettuna, mutta pääsääntöisesti kaikkia osa-alueita tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Tarkastuksessa käytetään Oiva –arviointiohjeistusta.

Jos elintarvikehuoneisto on perustettu toimijan kotiin, elintarvikevalvontaa tehdään asiakirjatarkastuksina, koska elintarvikehuoneistossa ei voida tarkastaa kotirauhaa rikkomatta.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Oiva – järjestelmien raportti noudattaa ohjeistusta. Oiva – raportit julkaistaan valtakunnallisesti Oivahymy.fi – sivustolla.

### 3.4.4 Pakkokeinojen käyttö

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään, jos elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muutkaan toimenpiteet toimijan velvoittamiseksi ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämistä keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Peruspäätöksensä Kallion yhtymähallitus on delegoinut hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa viranhaltijoille elintarvikelain 32 §:n mukaisesti: *Kunnanvaltuusto voi antaa lautakunnalle tai toimielimelle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle myös tämän lain 55–60 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen osalta.*



Määräysten antamiseen liittyy asianosaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia vaativa tilanne, eikä kuulemistä voida suorittaa. Hallinnollisten pakkokeinojen käytössä noudatetaan Eviran ohjeistusta.

### 3.4.5 Näytteenottosuunnitelma

Hyväksytyille eläinperäisiä elintarvikkeita käsitteleville laitoksille laaditaan vuosittain laitoskohtaiset näytteenottosuunnitelmat. Myös muiden kohteiden osalta voidaan laatia riskiperusteisesti suunnitelma näytteenotosta omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi.

Muiden kohteiden osalta sovitaan vuosittain projektiluonteisesta näytteenotosta. Valvontasuunnitelman mukaisesta näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta peritään maksu toimijalta. Yhteinen näytteenottosuunnitelma on liitteenä (liite 5).

Käytettävät laboratoriot on kerrottu valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

### 3.5 Valvonnan painopisteet ja projektit vuodelle 2018

Vuoden 2018 painopisteenä Peruspalvelukuntayhtymä Kallion elintarvikevalvonnassa on edelleen valvonnan yhdenmukaistaminen Oiva – arviointijärjestelmää käytettäessä. Osallistutaan yhteispohjoismaiseen gluteenihankkeeseen. Omana projektina on suunniteltu valmistuskeittiöiden ruokaannosten reseptien oikeudenmukaisuuden tarkistamista, huomioiden erityisesti allergeenien esiintyminen ja niistä ilmoittaminen asiakkaille. Projekti toteutetaan mahdollisuuksien mukaan alueellisena projektina.

## 4 Terveydensuojeluvalvonta

### 4.1 Johdanto

Terveydensuojelulain tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveystahaitta.

### 4.2 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Terveydensuojelulain valvontakohteet vaativat joko viranomaisen hyväksynnän tai ovat ilmoituksenvaraisia. Terveydensuojeluviranomainen tekee hakemuksesta päätöksen tai ilmoituksesta todistuksen, jolloin toiminta pääosin tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojelulain mukainen **ilmoitus** on ennen toiminnan aloittamisesta tehtävä seuraavista toiminnoista:

- majoitusliikkeen käyttöönotosta\*;
- yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta;
- päiväkodin ja kerhon sekä esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta
- jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta;
- solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta;
- sellaisen muun huoneiston tai laitoksen käyttöönotosta tai sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioiden ottaen terveystahaitta

*\*Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, on laatinut soveltamisohjeen (7/2017) terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusmenettelystä koskien julkisia majoitushuoneistoja.*

Terveydensuojelulain mukaista **hyväksymistä** on haettava talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin laitos on hyväksytty. Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä olennaisesti laajennetaan tai muutetaan taikka veden laadussa tai jakelussa tapahtuu toimitettavan talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

### 4.3 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Ilmoituksenvaraiset tai hyväksymismenettelyn piiriin kuuluvat kohteet kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Suunnitelmallista valvontaa on kuitenkin yksinkertaistettu aikaisemmasta ja sen piiristä on poistettu sellaiset ilmoituksenvaraiset kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa. Ilmoituksen varaisista kohteista seuraavat on poistettu suunnitelmallisen valvonnan piiristä:

- eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella
- bingohallit, pelisalit ja -kasinot, tanssisalit ja -lavat
- kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat
- luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä
- teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti-, ja juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitettut sisätilat
- muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot
- työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja
- parturi- ja kampaamotoiminta
- hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat
- muut vastaavat laitokset tai huoneistot, joissa harjoitetusta toiminnasta todennäköisesti ei aiheudu käyttäjälle terveyshaitta

Edellä lueteltujen kohteiden valvontaa tehdään pääsääntöisesti yhteydenottojen perusteella.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13§:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voidaan suorittaa tarkastus ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa (terveydensuojeluviranomaisen kirjallinen määräys). Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin ei voi siten suorittaa tarkastusta viranomaisen aloitteesta edes toiminnanharjoittajan suostumuksella. Tarkastus voidaan kuitenkin tehdä kotirauhan piirissä olevaan kohteeseen, jos toiminnanharjoittaja itse sitä pyytää. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tilaa ei käytetä vakituiseen asumiseen.

### 4.4 Tarkastuksen sisältö

Tarkastuksen tavoitteena on selvittää terveysvaaran tai -haitan esiintyminen, eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaittaa voi syntyä. Tarkastuksessa annetaan haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset ja määräykset. Tarkastukseen liittyy aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

Ennen tarkastusta käydään läpi muun muassa:

- laatukäsikirjan asiaan liittyvä ohjeistus
- valvontakohdetta koskevat asiapaperit ja mahdolliset lupaehdot
- mahdolliset valvontakohteelle annetut huomautukset tai määräykset
- valvontakohteesta otettujen viranomaisnäytteiden tutkimustulokset
- mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen kirjatut valitukset tms.

Valvontakohteessa tarkastetaan muun muassa:

- onko toiminta myönnetyn luvan mukaista
- tilojen, laitteiden ja välineiden kunto ja puhtaus
- aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä
- henkilökunnan työskentelytavat ja mahdollisten riskien hallinta
- henkilökuntaa koskevien vaatimusten toteutuminen, mm. osaamistodistukset

Valvontakohteen tarkastuksessa voidaan kohteen eri osa-alueiden tarkastukset tehdä tarvittaessa useammalla tarkastuskerralla. Pääsääntöisesti kaikki toimintaan kuuluvat osa-alueet tarkastetaan valvontasuunnitelmaan kuuluvan tarkastuksen yhteydessä, varsinkin silloin, jos kohteessa käydään enintään kerran vuodessa.

#### 4.5 Tarkastustiheydet ja tarkastusaika

Perustarkastustiheytenä pidetään Valviran valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjelmassa antamia suosituksia. Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määräytyy valvontakohtetyypin yleinen tarkastustiheys:

- Luokkaan 3 kuuluvat kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa esimerkiksi, kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkää häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä ja altistusaika on pitkä (korkea riski).
- Luokkaan 2 kuuluvat kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveys- tai viihtyvyshaittaa (keskisuuri riski).
- Luokkaan 1 kuuluvat kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveys- ja viihtyvyshaittaa, kun toimintoja on vähän, ne ovat rajoitettuja, altistuvien määrä on pieni, terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä, toiminta ei ole herkkää häiriöille ja altistusaika on lyhyt (matala riski).

Riskinarvioinnin perusteella valvontakohtekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Riskinarvioinnissa otetaan huomioon mm. altistuvien ihmisten määrä, erityisryhmät, altistava tekijä, altistuksen kesto tai toistuvuus, valvontahistoria, toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja toiminnan toteutuminen hyväksymispäätöksen tai ilmoituksen mukaisesti. Tarkastustiheys voi olla vähintään 0,2 tarkastusta vuodessa eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Kulloinkin painopisteinä olevat kohteet tarkastetaan aina sinä ajanjaksona, jolloin ne ovat painopisteinä. Kohteilla, joita ei tunneta ennestään, noudatetaan perustarkastustiheyttä, kunnes riskinarviointi voidaan tehdä. Terveydensuojeluvalvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheydet 2015–2019 on esitetty liitteessä 3.

Valvontakohtetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan arvioimiseksi otetaan huomioon tarkastuksen tarkoitus, valmistelu, sisältö sekä pöytäkirjan laatiminen. Voimavarojen suunnittelussa on huomioitava myös matka-aika. Matka-ajat eivät kuitenkaan sisälly tar-

kastukseen käytettävään aikaan. Tarkastukseen käytettävä aika arvioidaan tapauskohtaisesti riskinarvioinnin perusteella sekä valvontaohjelman pohjalta.

#### **4.6 Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tehtävät tarkastukset ja tehtävät**

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava myös muut terveydensuojelulain mukaiset tehtävät. Muihin tehtäviin kuuluvat valvontakohteen lupahakemukseen tai hakemuksen käsittelyyn liittyvät ennakkotarkastukset, käyttöönottotarkastukset tai toimijan vaihtumiseen liittyvät tarkastukset sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittely. Muihin tehtäviin kuuluvat myös terveyshaittojen selvittäminen asunnoissa, kouluissa, päiväkodeissa ja muissa samankaltaisissa kohteissa. Sisäilmaan liittyviä terveyshaittaselvityksiä on viime vuosina ollut runsaasti. Talousvesi- tai uimavesiepidemioiden selvittämiset eivät myöskään kuulu suunnitelmalliseen valvontaan. Myös asiakasvalitusten ja muiden viranomaisten valvontapyyntöjen vuoksi voidaan tehdä tarkastuksia ja selvityksiä, jotka eivät kuulu suunnitelmalliseen valvontaan. Nämä suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

Lausuntojen antaminen erilaisiin vireillä oleviin suunnitelmiin on lisääntynyt merkittävästi. Kehitys on positiivinen, mutta lausuntojen laatiminen vaatii hyvää perehtymistä vireillä olevaan asiaan ja hyvän lausunnon antaminen vie kohtuullisen paljon työaikaa.

#### **4.7 Pakkokeinojen käyttö**

Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja tai määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Mikäli terveydensuojelulain 51 §:ssä tarkoitettu terveyshaitta ulottuu laajalle alueelle tai muutoin on erityisen merkityksellinen, Valvira tai Aluehallintovirasto toimialueellaan voi antaa määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen syntymisen ehkäisemiseksi. Mikäli määräyksiä tai kieltoja ei noudateta, valvontaviranomainen voi velvoittaa asianomaista ryhtymään toimenpiteisiin. Aluehallintovirasto tai kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus on delegoinut hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa viranhaltijoille terveydensuojelulain 20 §, 27 §, 29 §:n 2 mom., 30 §:n 4 mom., 31 §:n ja 46 §: mukaisesti.

#### **4.8 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen**

##### **4.8.1 Suunnitelmallinen näytteenotto**

Terveydensuojelulain valvontasuunnitelmaan liittyviä näytteitä otetaan vuoden 2018 aikana näytteenottosuunnitelman mukaisesti (liite 5). Näytteenottokohteina ovat pääosin talous-, uimahalli- ja uimavedet. Vaikka suunnitelmallinen näytteenotto ei ole lainsäädännöllisesti kuin pieneltä osin valvontaviranomaisen tehtävää, on alueella sovittu talousvettä toimittavien laitosten kanssa, että terveysvalvonta toimii näytteenottajana. Myös uimahallien ja –rantojen näytteenotosta on sovittu niistä vastaavien kuntien kanssa. Yhteinen näytteenottosuunnitelma on liitteenä (liite 5).

**Talousveden** laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista säädetään isojen vesilaitosten osalta Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksessa 1352/2015 ja pienten vesilaitosten laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista STMa 401/2001. Vesilaitos päivittää valvontaohjelmansa vähintään viiden vuoden välein, tarvittaessa useamminkin yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa. Alueellisena yhteistyönä tehty valvontaohjelmien päivitys on tehty vuonna 2016 kuntayhtymän ja lähiseudun alueella ja se on otettu käyttöön vuoden 2017 alusta alkaen.

Mikäli valvontatutkimusohjelman mukaisesti otetussa talousvesinäytteessä ilmenee laatuositusten- tai vaatimusten ylitys, on siitä ilmoitettava terveydensuojeluviranomaiselle. Terveysinsinööri ottaa talousvedestä uusintanäytteen ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

**Uima-allasveden** laatuvaatimuksista ja näytteenotosta on säädetty STMa 315/2002. **Uimarantavesien laatuvaatimuksista** ja näytteenotosta säädetään EU-rantojen osalta STMa 177/2008 ja pienten yleisten uimarantojen ja muiden uimarantojen osalta STMa 354/2008. Mikäli allas- tai uimarantaveden laatu ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, uimavedestä otetaan uusintanäyte terveysinsinöörin toimesta.

#### 4.8.2 Muu näytteenotto

Sisäilman terveyshaitan selvittämiseen kuuluvat tutkimukset tai näytteenotot ohjataan ostamaan kyseiseen toimintaan pätevöityneeltä rakennusterveysasiantuntijalta. Ulkopuolisella asiantuntijalla tulee olla terveydensuojelulain (763/1994 myöhemmin tehtyine muutoksineen) 49 §:n mukaisesti tarvittava asiantuntemus ja pätevyys. Mahdolliset tutkittavat näytteet tulee tutkituttaa terveydensuojelulain (763/1994) 49 a §:n mukaisesti Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) hyväksymässä laboratoriossa.

### 4.9 Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet (Valvontaohjelma 2015–2019)

**Taulukko 1.** Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet 2018–2019.

	(2015) 2018–2019 Terveydensuojelun painopisteet
Talousvesi	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi</li> <li>• Valvontayksikön vesihuollon häiriötilannesuunnitelman laatiminen</li> <li>• Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa</li> </ul>
Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ihon läpäisevien toimintojen valvominen (esim. tatuointi, kuppaus)</li> </ul>
Terveydellisten olojen valvonta	<p>Laadukkaat sisäilmaselvitykset:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä (koulut, päiväkodit ja yksityiset asunnot)</li> <li>• Koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa</li> </ul>
Sidosryhmät	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaava, ympäristölupa jne.)</li> </ul>

Valtakunnallisessa ohjelmassa painopistealueena oleva terveydensuojelulain mukaisten koulutarkastusten kehittämisasia on kuntayhtymässä jo toimiva käytäntö. Tarkastukset toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä. Päivähoitopaikkojen sisäilman laadun valvonta hiilidioksidipitoisuuksia mittaamalla on aloitettu vuonna 2017 ja projekti toteutetaan loppuun vuoden 2018 aikana.

Kauneushoitoloissa tullaan tekemään suunnitelman mukaiset tarkastukset pääasiassa vuoden 2018 aikana. Myös talviuintipaikkoihin tehdään valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset vuonna 2018. Pyritään kartoittamaan valvonta-alueella toimivat kylpytynnyripalvelua tarjoavat toimijat.

Tarkastusten yhteydessä todetaan monesti päiväkodeilla ja/tai kouluilla siivousta vaikeuttavaa tavaroitten varastoimista tasoille sekä hankalasti puhdistettavien huonekalujen, tekstiilien ja mattojen käyttöä. Valvonnan tavoitteena on kiinnittää ko. asiaan huomiota tarkastuksilla ja mahdollisesti työpajatoiminnalla.

Tulevien vuosien tavoitteena on panostaa enenevästi asumisterveysasioiden jälkivalvontaan.

## **5 Tupakka- ja nikotiinivalvonta**

### **6.1 Tupakkalain valvonnan tavoitteet**

Kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Erityisesti alle 18 -vuotiaiden altistumista tupakansavulle pyritään vähentämään.

Uusi tupakkalaki (549/2016) on ollut voimassa 15.8.2016 lähtien. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa tupakkalain mukaiset tehtävät on delegoitu viranhaltijoille.

Valvira ohjaa aluehallintovirastoja ja kuntia niille tupakkalain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Aluehallintovirasto ohjaa kuntia tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanossa aluehallintoviraston alueella. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2015–2019 on laadittu Valviran valvontaohjelman periaatteiden mukaisesti.

### **6.2 Tupakkalain valvonnan sisältö**

#### **6.2.1 Lupamenettely**

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Liikennevälineessä tapahtuvaan tupakkatuotteiden myyntiin luvan kuitenkin myöntää luvanhakijan kotikunta.

Poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden, tupakan vastikkeiden (esim. nikotiinittomat sähkösavukenesteet, yrttinuuska) ja tupakointivälineiden myynti on vapaasti harjoitettavaa elinkeinotoimintaa, joka ei edellytä erillistä lupaa tai ilmoitusta.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupa myönnetään kirjallisesta hakemuksesta, jos hakija on esittänyt hyväksyttävät laissa mainitut asiapaperit ja selvitykset. Myyntiluvasta peritään hyväksytyksen takson mukainen maksu. Lisäksi kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tämän lain 50 §:ssä tarkoitettua tukkumyynti-ilmoituksen.

#### **6.2.2 Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön**

Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksessa tarkoitettujen tilojen haltijoita on kuultava ennen hakemuksen tekemistä.

Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikielto saadaan määrätä asuinhuoneiston asuintilaan vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä

ja asuintilan haltijalle on ennen kiellon määräämistä varattu mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään.

Kunnan on peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita. Kielto voidaan peruuttaa myös tilan haltijan hakemuksesta, jos asuntoyhteisö ei olennaisesti muuttuneista olosuhteista huolimatta hae kiellon peruuttamista.

### **6.2.3 Tupakkalain mukaiset tarkastukset**

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi.

Kunta valvoo alueellaan:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesiteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan elintarvikelain valvonnan yhteydessä on luontevaa yhdistää myös tupakkalain mukaisten tuotteiden sekä lääkelain perusteella nikotiinikorvausvalmisteiden valvontaa. Valvontaohjelman suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettuihin kohdetyyppeihin (esim. päiväkoteihin, kouluihin ja virastoihin) voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohtetyyppi on valvontaohjelman painopistealueena. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä.

## **6.2.4 Kiellot ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen**

### **6.2.4.1 Kiellot**

Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi kieltää tällaisen toiminnan.

### **6.2.4.2 Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen**

Kunta voi peruuttaa 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta:

- 1) myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, täyttösäiliöitä, nikotiininesiteitä, höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä tai poltettavaksi tarkoitettuja kasvipäisiä tuotteita, joiden vähittäismyyntipakkaukset ovat 5 luvun säännösten vastaisia;
- 2) jättää ilmoittamatta 49 §:ssä tarkoitettuja olennaisia tietoja;
- 3) 51 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa savuttomia tupakkatuotteita;

- 4) 53 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä alle 18-vuotiaalle taikka 56 §:n vastaisesti sallii alle 18-vuotiaan myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita;
- 5) 57 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä automaattisesta myyntilaitteesta;
- 6) 58 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä kuluttajalle etäviestintä käyttäen;
- 7) 68 §:n vastaisesti markkinoi tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, tupakkajäljitelmiä, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä;
- 8) 71 §:n vastaisesti pitää tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä taikka niiden tavaramerkkejä esillä myyntipaikassa.

Kunta voi peruuttaa vähittäismyyntiluvan pysyvästi, jos vähittäismyyntiluvan haltija luvan määräaikaisesta peruuttamisesta huolimatta jatkaa tai uudistaa 1 momentissa tarkoitettua lainvastaista toimintaa eikä tekoa ole pidettävä vähäisenä.

### 6.3 Valvontakohteet

Tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi tupakointilalliset ravintolat, tupakkatuotteiden, nikotiinineiteiden ja tupakointivälineiden myyntipaikat ja tupakkatuotteiden tukkumyyntipaikat. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia kohdetyyppejä ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkodit ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat.

### 6.4 Tarkastussuunnitelma

Tarkastustiheyksissä ja tarkastukseen käytettävässä ajassa noudatetaan Valviran antamia ohjeita. Tarkastustiheys perustuu Valviran laatimaan riskinarviointiin, koska kohdekohtaista riskinarviota ei ole tehty.

Ohjelmakauden aikana tarkastuksia voidaan lisäksi kohdentaa riskinarvioinnin perusteella, mikäli kohdekohtainen riskinarviointi päätetään laatia. Tupakkatuotteiden ja nikotiinineiteiden myynnin osalta valtakunnallisen valvontatiheyden tarkastustiheyttä ei ole perusteltua vähentää riskinarvion perusteella.

Riskiä lisääviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi:

- valvontahistoriasta ilmenevät aiemmat rikkomukset taikka muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin
- omavalvonnan puutteellisuus
- myyntitilan läheisyys suhteessa oppilaitoksiin tai muihin alle 18-vuotiaiden suosimiin paikkoihin
- tietty ajankohta (koulun alkaminen syksyllä)
- tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vammaiset, sairaat)



Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä, suunnitellut tarkastustiheydet ja tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika on esitetty liitteessä 5.

## 6.5 Valvonnan painopisteet ja projektit

Valvira ohjaa valtakunnallisesti valvonnan painopisteitä esittämällä vuosittaisia tai useampivuotisesti toteutettavia teemoja tupakkalain valvonnan painopisteiksi. Tupakkalain valtakunnalliset valvonnan painopisteet vuosina 2018–2019 on esitetty alla.

- Tupakointikiellot ja rajoitukset: ravintoloiden tupakointitilat
- Myynti ja markkinointi: erikoisliikkeet sekä vähittäismyyntipakkaukset

Koska Kallion alueella ei ole tupakointitiloja tai erikoisliikkeitä, vuoden 2018 painopistealueena on vähittäismyyntipakkausten valvonta. Uudessa tupakkalaissa vähittäismyyntipakkausten ominaisuuksia säädellään erittäin yksityiskohtaisesti. Muuttunut sääntely koskee pääsääntöisesti kaikkia uuden tupakkalain piirissä olevia tuotteita ja niiden vähittäismyyntipakkauksia. Erityistä huomiota kiinnitetään niiden tuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin, jotka ovat tulleet uutena tupakkalain soveltamisalan piiriin. Toinen painopistealue vuonna 2018 on Valviran uusien valtakunnallisten tarkastuslomakepohjien käyttöönotto. Lomakepohjia on tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikkojen sekä tupakointikieltojen ja –rajoitusten valvontaan.

**Lääkelain mukaista** nikotiinituotteiden vähittäismyyntin valvontaa tehdään pääsääntöisesti tupakkalain mukaisen valvonnan kanssa samanaikaisesti.

**LIITTEET**

- 1 Eläinten terveys- ja hyvinvointivalvontasuunnitelma (EHO)v. 2018- 2019  
- 1a EHO:n resurssikartoitus
- 2 Elintarvikelain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018 -2019
- 3 Terveystarkastuslain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018–2019
- 4 Tupakka- ja nikotiinivalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018-2019
- 5 Näytteenottosuunnitelma, elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki 2018

**Lainsäädäntö**

- Elintarvikelaki (23/2006)
- Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)
- Eläinsuojelulaki (247/1996)
- Eläintautilaki (441/2013)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)
- Laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)
- Laki lääkelain muuttamisesta (22/2006), §§54a – 54d
- Laki maatalouden tukien toimeenpanosta (192/2013)
- Sivutuotelaki (517/2015)
- Terveystarkastuslain (1326/2010)
- Terveystarkastuslain (763/1994)
- Tupakkalaki (549/2016)
- Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon  
valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011)
- Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon  
valvontasuunnitelmasta (665/2006)
- Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)
- Laki palvelujen tarjoamisesta (1166/2009)